ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 42 (1576) | Аўтарак, 30 мая 1961 года | Цана 4 кап.

1 ЧЭРВЕНЯ — МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ АБАРОНЫ ДЗЯЦЕЙ

На пытанне «кім ты хочаш быць?» шасцігадовы хлопчык, зморшчыўшы кірпаты нос, упэўнена і катэгарычна адказаў:

— Гагарыным!..

Не выпадкова дзеці хочуць быць «Гагарыным», не выпадкова яны гуляюць у «Гагарына». Перад дзіцячай марай адкрыты шырокія дарогі ў будучыню. Пройдуць гады. Цяперашні маленькі хлопчык будзе асвойваць касмічныя прасторы, варыць сталь, вадзіць цяжкавагонныя цягнікі, вырошчваць вялікія ўраджаі. Таму ў імя жыцця на зямлі, у імя таго, каб дзіцячыя мары былі светлымі, першы дзень лета стаў Міжнародным днём абароны дзяцей, ад чорных хмар вайны, ад галечы, голаду, хвароб.

У гэты дзень савецкія людзі ўпэўнена і горда гавораць: нашы дзеці жывуць радасна і шчасліва.

Вялікія клопаты партыі, урада, народа штодзённа адчуваюць маленькія жыхары Беларусі. Для іх пабудаваны тысячы ясляў, садоў, школ-інтэрнатаў, спартыўных пляцовак, кінатэатраў. У Мінску ўжо некалькі год працуе дзіцячая чыгунка. Маленькія хлопчыкі і дзяўчынкі вывучаюць тут прафесію машыністаў, стрэлачнікаў, праваднікоў. Гэтымі днямі ў Віцебску пачаў працаваць перасоўны кінатэатр «Малютка». Для дзяцей Гомеля і Брэста абсталёўваюцца пляцоўкі ў гарадскіх парках. Малым жыхарам Магілёўшчыны пакажа свае спектаклі Тэатр лялек. Для юных чытачоў Беларускае дзяржаўнае выдавецтва выпусціла зборнікі вершаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, апавяданні Янкі Маўра, Міхася Лынькова, Змітрака Бядулі.

З ТВОРЧЫМ ЗАПАЛАМ

Усё менш часу застаецца да адкрыцця XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Гэта абвастрае работнікаў мастацтва рэспублікі працаваць з яшчэ большым натхненнем і творчым запалам.

Беларускія кампазітары правялі гэтымі днямі агульны сход, на якім ішла канкрэтная размова пра тое, хто што рыхтуе да з'езда, і ў якім стане знаходзіцца рэалізацыя творчых планаў і заявак.

Літаральна кожны член кампазітарскай арганізацыі падзяліўся са сваімі сябрамі думкамі аб працы над новымі буйнымі музычнымі палотнамі, інструментальнымі п'есамі і масавымі песнямі. Пішуць новыя сімфанічныя творы А. Багатыроў, Я. Цікоцкі, Л. Абеліёвіч, Г. Вагнер працуе над сучасным балетам, а Д. Камінскі — над фартэпіяннымі п'есамі і творамі для народнага аркестра. Канчае канцэрт для баяна з сімфанічным аркестрам Ул. Чараднічэнка.

І. Кузняцоў і Р. Бутвілоўскі ўжо ажыццявілі свае творчыя задумы: першы стварыў кантату «Радуйся, наша зямля» на тэму гераічнай сучаснасці, а другі — Першую сімфонію. Шостую сімфонію напісаў М. Аладаў.

Да з'езда ў нас з'явяцца новыя песні аб жыцці рэспублікі, аб выдатнай працы нашых людзей на новабудоўлях, прадпрыемствах і калгасах. Абяцае быць цікавым песенны цыкл «Мае сучаснікі» Ул. Алоўнікава. У садружнасці з беларускімі паэтамі кампазітар многа часу аддае працы над гэтым цыклам, куды ўвойдуць песні для сольнага, харавога і ансамблевага выканання. Яны ахопяць мноства тэм і па сваіх жанравых асаблівасцях будуць самыя разнастайныя.

Ул. Алоўнікаў прапанаваў у мэтах прапаганды сучаснай беларускай песні правесці ў Саюзе сустрэчу кампазітараў-песеннікаў з кіраўнікамі харавых калектываў. На гэтую сустрэчу аўтары песень прыйдуць з гатовымі нотамі, пазнаёмяць з імі дырыжораў-харавікоў і прапануюць новыя творы для ўключэння ў рэпертуар самадзейных калектываў.

Нашым кампазітарам трэба спяшацца з ажыццяўленнем творчых планаў, бо ў гонар з'езда ў калгасах і саўгасах трэба правесці дэкаду сучаснай беларускай музыкі. Праграма дэкады павінна складацца выключна з новых твораў, пачынаючы ад сімфоній, кантат і канчаючы харавымі і сольнымі песнямі.

Рыхтуючыся да знамянальнай падзеі ў жыцці савецкіх людзей, беларускія кампазітары яшчэ больш наблізяць сваю творчасць да шырокіх мас шляхам арганізацыі музычных вечароў і сустрэч з працоўнымі раёнаў.

Шчаслівыя дзіцячыя гады! Колькі яны нясуць нашым маленькім грамадзянам радасці і светлых надзей на будучае! Паглядзіце на фрагмент карціны Р. Кудрэвіч, якую яна назвала «Першае знаёмства». Гэта — першае знаёмства вясковых дзяцей з маладой настаўніцай, якая пасля заканчэння інстытута ўпершыню прыехала працаваць на вёску. Яны сустрэліся зусім выпадкова і вельмі ўзрадаваліся гэтай сустрэчы: з гэтага часу дзеці і настаўніца пасябруюць на многія гады.

ДРУГІ МАСКОЎСКІ

Днямі ў Маскве адбылася прэс-канферэнцыя, на якой міністр культуры СССР Е. А. Фурцава расказала аб Маскоўскім міжнародным кінафестывалі, які адбудзецца ў ліпені. Асобнай заявы не было; ішла звычайная размова: пытанні і адказы, абмен думкамі.

Міністр культуры з задавальненнем адзначыла, што лік краін-удзельніц абяцае быць рэкордным — больш пяцідзесяці. Яна назвала і мяркуемы цэнтр фестывалю — кінатэатр-гігант «Расія», які будуецца на Пушкінскай плошчы.

Усё ясней становіцца праграма конкурсу. Кітай дашле фільмы «Сям'я рэвалюцыянера», ГДР — карціну «Прафесар Мамлок», Польшча — «Горад загіне гэтай ноччу», ЧССР — фільм «Начны госць», Вялікабрытанія — «Працэс Аскара Уайльда», Фінляндыя — камедыю «Скандал у жаночай гімназіі», ААН выступе з фільмам «Міжнародны атам». Натуральна, журналісты вельмі цікавіліся, які твор пакажа Савецкі Саюз. «Чыстае неба»? Е. А. Фурцава сказала, што карціна Чухрая — сярод кандыдатаў, але ёсць і іншыя фільмы. На якім будзе вырашана спыніцца — высветліцца хутка. Невядомы толькі, на жаль, планы ЗША, Францыі, Італіі.

Е. А. Фурцава расказала таксама пра сваю нядаўнюю паездку ў Францыю, пра ўражанні ад Канскага фестывалю. У прыватнасці, яна запрасіла там на Маскоўскі фестываль Софі Ларэн, Сімону Сіньёрэ, Іва Мантана. А потым прадстаўнікам друку было зададзена пытанне: каго б яны раілі запрасіць да нас на свята кінамастацтва? Супрацоўнік Франс-Прэс назваў у адказ Марыса Шэвалье і Фернандэля. «Мы будзем рады запрасіць іх, — сказала Е. А. Фурцава, — але просім вас садзейнічаць, каб запрашэнне было прынята. Абяцаеце?» Журналіст абяцаў.

Міністр культуры звярнула ўвагу на асноўную мэту фестывалю: каб больш было фільмаў з большага ліку краін, каб як мага больш творчых работнікаў сабралася ў Маскве. Гэта дапаможа справе міру, узаемаразуменню, дапаможа вырашэнню складаных праблем сучаснасці.

БОЛЕЙ ДОБРЫХ КНІГ ВЁСЦЫ

Адказнасць за распаўсюджванне кніг у вёсцы ўскладзена на спажывецкую кааперацыю. За апошнія тры гады сельская кнігагандлёвая сетка прыкметна расшырылася: пабудавана каля 50 новых кніжных магазінаў і культмагаў. 150 кнігарань працуюць без прылаўка. У многіх сельмагах адкрыты і добра працуюць аддзелы кнігі. Усё гэта дало магчымасць павялічыць рэалізацыю кніг на вёсцы.

Аднак узровень работы спажывецкай кааперацыі па распаўсюджванню літаратуры яшчэ далёка не адпавядае тым патрабаванням, якія пастаўлены нашай партыяй перад кнігагандлёвымі работнікамі. У першым квартале гэтага года сельскія кааператары прадалі на 135,7 тыс. рублёў менш, чым у мінулым годзе за гэты ж час. Толькі на 61 працэнт выканана планавае заданне ў красавіку.

Нездавальняюча працуе кнігагандлёвая сетка Мінскага і Гродзенскага абласпажыўсаюзаў. Капыльскім, Мядзельскім, Лагойскім, Любанскім райспажыўсаюзамі, напрыклад, у лютым было прададзена кніг толькі на 500—600 рублёў пры плане 4—3 тыс. рублёў.

Якія ж прычыны перашкаджаюць паспяховаму распаўсюджванню кнігі?

Адной з прычын нездавальняючага разгортвання кніжнага гандлю на вёсцы з'яўляецца тое, што магазіны часта заказваюць кнігу без уліку попыту пакупнікоў, зыходзячы галоўным чынам з камерцыйных меркаванняў. Палітычная і сельскагаспадарчая літаратура, мастацкія творы савецкіх пісьменнікаў прапагандуюцца слаба.

У сельскай гандлёвай сетцы назіраецца недахоп палітычных і сельскагаспадарчых выданняў, навінак літаратуры. Вось некаторыя прыклады. Не так даўно ў рэспубліцы праводзіўся двухмесячнік прапаганды і распаўсюджвання сельскагаспадарчай літаратуры. У гэты час прыкметна павялічыўся попыт на кнігі аб перадавым вопыце. Але, на вялікі жаль, амаль усюды ў сельскай кнігагандлёвай сетцы не было ў дастатковай колькасці кніг і брашур аб вопыце лепшых кукурузаводаў, буракаводаў, жывёлаводаў, даярак. Гэта вынік таго, што райспажыўсаюзы і аблспажыўсаюзы заказваюць такой літаратуры вельмі мала, не дамагаюцца прасоўвання яе да шырокага пакупніка. Яна ў асноўным асядае ў кніжных магазінах раённых цэнтраў і культмагаў. Не наладжан рэгулярны завоз кнігі непасрэдна ў гандлёвую сетку, якая размешчана на тэрыторыях калгасаў, саўгасаў. У Тульгавіцкім і Залескім сельпо Хойніцкага, Пагосцкім сельпо Бярэзінскага райспажыўсаюзаў і шмат іншых кнігі завозяцца ў гандлёвую сетку не больш двух разоў у год.

У радзе выпадкаў за агульнымі паказчыкамі тояцца сур'ёзныя недахопы ў рабоце сельскіх кааператываў. Вось характэрны прыклад. Брэсцкі аблспажыўсаюз неаднаразова ставіўся ў прыклад, як адзін з лепшых па арганізацыі кніжнага гандлю на вёсцы. Чулася пахвала яму і на семінары, які праходзіў нядаўна ў Белкаапсаюзе. Аднак справы тут абстаяць далёка не так, каб за іх вельмі хваліць. Заданне чатырох месяцаў па рэалізацыі кнігі недавыканана больш чым на 31 тысячу рублёў. Многія магазіны працуюць дрэнна, работнікі прылаўка не імкнуцца задаволіць попыт калгаснікаў на надзённую літаратуру.

Лунінецкі райспажыўсаюз, напрыклад, гадавое заданне ў мінулым годзе выканаў толькі на 86,2 працэнта, а план першага квартала гэтага года — на 66,7 працэнта. На тэрыторыі калгаса «Перамога» ў вёсцы Лахва размешчаны сярэдняя школа, санаторый, рыбгас, сельская бальніца і чыгуначная станцыя. Ёсць вялікі попыт на кнігу, а гандлююць літаратурай тут надзвычай дрэнна. У сельмагу па некалькі месяцаў не абнаўляюцца кніжныя вітрыны. На працягу шасці месяцаў мінулага года кнігі ў магазін наогул не завозіліся. І калі 19 снежня машына райсаюза прывезла новую літаратуру, прадавец т. Садзько адмовілася яе прымаць.

Падобнае стаўленне да кнігі ў многіх гандлёвых работнікаў Віцебскага, Старобінскага і іншых райспажыўсаюзаў. У гэтых раёнах стала традыцыяй праводзіць «Дні брыгады» ў калгасах, саўгасах, але ніхто з работнікаў кніжнага гандлю ніколі не праявіў ініцыятыву арганізаваць продаж кніг на такіх сходах сельскіх працаўнікоў.

Асабліва дрэнна пастаўлена справа з улікам і прасоўваннем кнігі ў магазіны на складах райспажыўсаюзаў. Ніхто з работнікаў складаў не ведае, колькі і якіх назваў кніг ляжыць у іх. Склады ў большасці сваёй ператвораны ў звалку літаратуры, дзе яна толькі псуецца.

У культмагу Старобінскага райспажыўсаюза абмежаваны асартымент мастацкай літаратуры. Пакупнікі вельмі часта звяртаюцца з просьбай да работнікаў прылаўка прадаць ім трылогію Я. Коласа «На ростанях». У адказ чуюцца адны і тыя словы:

— Няма такой.

— І на складзе няма? — пытаюцца пакупнікі.

— Усё, што ёсць на складзе, маем і мы, — упэўнена адказваюць работнікі магазіна.

Аднак гэта няпраўда. На складзе райспажыўсаюза можна знайсці творы Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, К. Крапівы, І. Шамякіна і іншых беларускіх пісьменнікаў. Не толькі ў Старобіне, але і ў радзе іншых райспажыўсаюзаў не надаюць належнай увагі распаўсюджванню беларускай літаратуры.

Кнігагандлёвыя работнікі спажывецкай кааперацыі надзвычай слаба прыцягваюць грамадскасць да распаўсюджвання літаратуры. Патрыятычны заклік камсамольцаў Масквы і Ленінграда не знайшоў падтрымкі ў радзе камсамольскіх арганізацый нашай рэспублікі. Некалькі год назад Чавускі райком камсамола сур'ёзна займаўся прапагандай і рэалізацыяй кніг. За дасягнутыя поспехі ён быў прэміраваны тэлевізарам. Але ў апошні час райком ухіляецца ад гэтай важнай справы.

Як бачна, гандаль кнігай на вёсцы ў рэспубліцы наладжан дрэнна. І ў гэтым вінаваты ў першую чаргу работнікі аддзела кнігі Белкаапсаюза, кіраўнікі райспажыўсаюзаў і аблспажыўсаюзаў. Работнікі аддзела кнігі Белкаапсаюза (начальнік тав. Сакалоў) замест аказання практычнай дапамогі на месцах заклапочаны толькі зборам зводак. Таваразнаўцы і інструктары па кнізе рэдка выязджаюць у раёны, не сочаць як рэалізуюцца кнігі ў гандлёвай сетцы, не аказваюць практычнай дапамогі нізавым работнікам.

Самаўхіліліся ад гэтага важнага ўчастка работнікі раённых аддзелаў і абласных упраўленняў культуры.

Дрэнная арганізацыя кніжнага гандлю на вёсцы і адсутнасць неабходнага кіраўніцтва гэтай справай прыводзіць да таго, што на складах і ў магазінах скапіліся велізарныя запасы нерэалізаванай літаратуры. У гандлёвай сетцы спажывецкай кааперацыі ляжыць кніг больш чым на 69 тысяч рублёў, што значна перавышае нарматыўныя паказчыкі.

Спажывецкая кааперацыя не вырашыла і такую важную задачу, як развіццё кніжнага гандлю непасрэдна ў калгасах, саўгасах, арганізацыя продажу літаратуры ў брыгадах, на фермах. Побач з развіццём сеткі кнігарань, кіёскаў і павільёнаў у буйных населеных пунктах, трэба шырэй укараняць развазны кніжны гандаль у далёкія вёскі, дзе няма магазінаў.

Неабходна ўсё зрабіць для таго, каб датэрмінова выканаць план таваразвароту па кнізе, павысіць культуру абслугоўвання пакупнікоў.

І. АЛЕКСЯЕВІЧ.
інструктар аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ.

ГРАМПЛАСЦІНКА І НАПЛАСТАВАННІ НА ЁЙ

Ёсць нямала людзей, якія захапляюцца калекцыяніраваннем марак, мастацкіх паштовак, старадаўніх манет. А ці задумваўся хто-небудзь над тым, колькі ў нас збіральнікаў грампласцінак з запісамі класічнай ці эстрадна-танцавальнай музыкі? Гэта ж не звычайныя калекцыянеры, а палымяныя аматары музычнага мастацтва, якія не толькі бываюць на сімфанічных і эстрадных канцэртах, оперных спектаклях, але і дома не расстаюцца з любімымі творамі, слухаючы іх у грамзапісу праз радыёлу або праігрывальнік.

Дзякуючы радыё і асабліва грамафонным пласцінкам, музыка цяпер пранікае ў самыя далёкія населеныя пункты і ўпрыгожвае быт чалавека. Але бяда ў тым, што шлях пласцінкі да аматара музыкі нярэдка бывае вельмі доўгі і цяжкі. У чым жа справа, чаму мноства запісаў каштоўнейшых музычных твораў месяцамі ляжыць на цэнтральных базах Мінска і не паступае ў раённую гандлёвую сетку, чаму выпускаецца так мала навінак? Такія пытанні даўно хвалююць нашу грамадскасць, і ў іх трэба сур'ёзна разабрацца.

АПТОВАЯ БАЗА, А НЕ МУЗЫЧНЫ «ФАРПАСТ»

У Беларусі, на жаль, няма студыі грамзапісу, няма і сапраўднага, забяспечанага сучаснай тэхнікай прамысловага прадпрыемства па выпуску музычнай прадукцыі, калі не лічыць існуючы пры фабрыцы дзіцячых цацак Мінгарвыканкома невялікі і малапрадукцыйны цэх грампласцінак, пра які скажам асобна. У сувязі з гэтым гандлёвыя арганізацыі рэспублікі маюць справу непасрэдна з усесаюзнымі заводамі — Апрэлеўскім, Ленінградскім і Рыжскім.

Не так даўно дырэкцыя кожнага магазіна самастойна пасылала заказ на адгрузку чарговай партыі пласцінак на адзін з памянёных заводаў. Пасля гэтага па гатовую прадукцыю выязджаў таваразнавец або яе адпраўляла на месца прызначэння само прадпрыемства. Музычныя заказы гандлёвых работнікаў і па сённяшні дзень ніхто не правярае і не кантралюе. Таму не выпадкова пласцінкі падбіраюцца без густу; іх асартымент празмерна перанасычан джазавымі песенькамі за кошт нібы «малахадавога» класічнага рэпертуару.

Калі ў леташнім годзе адкрыўся першы ў рэспубліцы мінскі Дом грампласцінак, аматары мастацтва і музыканты-прафесіяналы ўскладалі на яго вялікія надзеі. Усе чакалі, што, атрымаўшы такое прасторнае памяшканне ў новым будынку па Даўгабродскай вуліцы, кіраўніцтва Дома здолее, нарэшце, шырока наладзіць прапаганду музычнай прадукцыі, наблізіць яе да масавага спажыўца. А што выйшла? Замест таго, каб стаць сапраўдным музычным «фарпостам» і заняцца выхаваннем мастацкіх густаў, Дом грампласцінак ператварыўся ў рэспубліканскую аптовую базу і напалавіну — у звычайны магазін рознічнага продажу.

Безумоўна, Дом грампласцінак і ствараўся з такой задачай, каб збіраць ад пакупнікоў і магазінаў тэматычныя заяўкі і на іх аснове рабіць заказы заводам на выраб прадукцыі, вызваліўшы ад гэтых абавязкаў гандлёвыя арганізацыі. Што ж, такая практыка сябе апраўдвае: гандлёвыя работнікі цяпер больш не абіваюць парогі заводаў, а прыязджаюць проста ў Мінск па гатовыя пласцінкі.

І ўсё ж работа Дома грампласцінак не павінна зводзіцца да таго, каб дамагацца ад прамысловых прадпрыемстваў своечасовага выканання заказаў і перадаваць пласцінкі ў магазіны. Мы ўяўляем сабе яго дзейнасць значна шырэй і больш мэтанакіравана. Дзіўна, як тут могуць да гэтага часу абыходзіцца без чалавека са спецыяльнай музычнай адукацыяй. Самі прадаўцы і таваразнаўцы не могуць па-сапраўднаму прапагандаваць пласцінкі: адсутнасць спецыяльных ведаў замінае ім правільна скласці тэматычную заяўку, у якую часта трапляюць «узоры» дрэннай эстраднай музыкі, накшталт «Ландышаў», «Живет моя красотка» і розных «танных» імпартных рэчаў. Работнік з музычнай адукацыяй і добрым густам праявіў бы большую патрабавальнасць, ён не дапусціў бы патурання нізкім густам і напэўна паклапаціўся б пра дзейсныя формы папулярызацыі выдатных класічных твораў і беларускай музыкі.

Кіраўніцтва Дома адразу ж пасля яго адкрыцця, з благаслаўлення гарадскога гандлёвага аддзела, пастаралася арганізаваць у сябе рознічны продаж з планам таваразвароту ў чатыры тысячы рублёў на месяц, а пра абсталяванне добрага музычнага салона не паклапацілася. Нам жа здаецца, рознічны продаж, які па сутнасці нічым не адрозніваецца ад магазіннага, тут не варта было арганізоўваць. Ён быў бы яшчэ апраўданы ў тым выпадку, калі б пры Доме існаваў музычны салон для сустрэч і канферэнцый з пакупнікамі, якія, праслухаўшы новыя грамзапісы, маглі б тут жа іх купіць.

Мы спыталіся ў дырэктара Ф. Чалых і старшага таваразнаўца М. Барбараша: чаму нельга арганізаваць канферэнцыі пакупнікоў у Доме грампласцінак ці ў палацах культуры трактарнага, аўтамабільнага заводаў? Адказ быў адзін:

— Нам на гэта грошай не адпускаюць...

Няўжо для таго, каб правесці сустрэчу з аматарамі музыкі, вывучыць іх запатрабаванні і пажаданні, абвясціць аб папярэдняй падпісцы на доўгаіграючыя пласцінкі, патрэбны вялікія грошы? Нічога падобнага! Варта толькі супрацоўнікам Дома падаць думку пра такую сустрэчу, як грамадскія арганізацыі кожнага прадпрыемства заўсёды падтрымаюць добрае пачынанне і нават дапамогуць арганізаваць на месцы продаж музычных твораў.

Дарэчы, мы тут упамянулі аб падпісцы на доўгаіграючыя пласцінкі. Улетку мінулага года Міністэрства гандлю БССР з запалам узялося за гэтую справу. Яно нават выдала спецыяльны загад, у якім прапаноўвалася ўсім магазінам пачаць «шырокую падпіску сярод насельніцтва на грампласцінкі». Аднак з прычыны таго, што гандлёвыя арганізацыі не былі аб гэтым загадзя папярэджаны, цікавае пачынанне іх застала літаральна знянацку. Зусім зразумела, што падпіска на доўгаіграючыя пласцінкі хутка сарвалася, бо масавы пакупнік нічога пра яе не ведаў з-за слабай рэкламы. А шкада! Самі гандлёвыя работнікі з-за сваёй абыякавасці не скарысталі добрую форму прапаганды музычнай прадукцыі. Але ж упушчанае заўсёды можна наверстаць. Чаму, скажам, Дому грампласцінак цяпер зноў не аб'явіць аб падпісцы праз усе 60 гандлёвых устаноў рэспублікі, якія ён абслугоўвае, паклапаціўшыся спачатку пра выпуск маляўнічых афіш, каталогаў і праспектаў на падпісныя музычныя творы.

Мала таго — можна паспрабаваць да дня нараджэння рускіх і зарубежных кампазітараў-класікаў рыхтаваць і выстаўляць для ўсеагульнага агляду афішныя шчыты з назвамі твораў, якія ёсць у грамзапісу. Нарэшце, чаму не пачаць праводзіць «Дні беларускай грампласцінкі» з удзелам беларускіх кампазітараў па прыкладу «Тыдня кнігі»? Усё гэта пайшло б на карысць, і Дом грампласцінак больш адпавядаў бы высокай назве музычнага «фарпосту» рэспублікі.

ДЗЕ ГУСТА, А ДЗЕ ПУСТА

Сталічныя аматары мастацтва заўсёды ў больш зручным становішчы, чым жыхары раённых і нават абласных цэнтраў. Мінчане могуць рэгулярна наведваць вечары сімфанічнай і камернай музыкі, слухаць у жывым гучанні ігру выдатных музыкантаў-выканаўцаў, а працоўныя Полацка ці Турава, Рэчыцы ці Маладзечна, не кажучы ўжо аб сельскай мясцовасці, пазбаўлены такой магчымасці. Яны ўсе надзеі ўскладаюць на музычныя радыёперадачы і грампласцінкі. Аднак і тут перыферыйнага аматара чакае няўдача: набыць у раённым цэнтры любімыя класічныя творы і папулярныя песні савецкіх кампазітараў не так лёгка.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Справаздачна-выбарны партыйны сход пісьменнікаў

Днямі адбыўся справаздачна-выбарны сход партыйнай арганізацыі Саюза пісьменнікаў БССР. Са справаздачным дакладам выступіў І. Грамовіч. Аб задачах пісьменнікаў у падрыхтоўцы да XXII з'езда КПСС, аб творчай і выхаваўчай рабоце камуністаў гаварылі ў спрэчках А. Міронаў, К. Кірэенка, М. Аляксееў, Р. Сабаленка, М. Хведаровіч, І. Клаз, І. Шамякін, П. Броўка. Абраны новы склад партыйнага бюро. У яго ўвайшлі П. Броўка, В. Вітка, І. Грамовіч (сакратар), А. Кулакоўскі, А. Макаёнак, П. Панчанка, Г. Папоў, Н. Пашкевіч, А. Русецкі.

Сход выбраў дэлегатаў на раённую партыйную канферэнцыю.

У падарунак з'езду партыі

Драматычны калектыў Палаца культуры завода «Гомсельмаш» неаднаразова паказваў гледачам спектакль па п'есе А. Арбузава «Шасцёра любімых». Добра справіліся са сваімі ролямі станочніцы завода Ларыса Вігдорчык, Тамара Ладырда, Тамара Вялікая, каваль Мікола Дарошчанка, сталяр Мікола Іскранок, сакратар заводскага камітэта камсамола Пётр Селькін і іншыя аматары самадзейнага мастацтва.

Спектакль гурткоўцы паказвалі ў калгасах імя Кірава, «Новае жыццё», «Чырвоная плошча» і ў саўгасе «Камунар» Уваравіцкага раёна Гомельскай вобласці.

Цяпер удзельнікі драматычнага калектыву працуюць над пастаноўкай спектакля «Выпадак на станцыі». Гэты спектакль таксама будзе паказаны працаўнікам калгасных палёў.

Трывала ўвайшоў у рэпертуар драматычнага калектыву Палаца культуры гомельскіх чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна спектакль па п'есе Зака і Кузняцова «Два колеры». Станоўча адгукваюцца гледачы аб гэтай рабоце энтузіястаў драматычнага мастацтва.

Акцёры-аматары рыхтуюць спектакль пра слаўную дачку беларускага народа Веру Харужую. П'есу напісаў мясцовы пачынаючы драматург Усевалад Палетыка, ён жа з'яўляецца і рэжысёрам спектакля. Над роллю Веры Харужай працуе кантралёр АТК завода «Гомсельмаш» Лілія Іўшына.

Сваю новую работу ўдзельнікі драматычнага калектыву Палаца культуры чыгуначнікаў прысвячаюць XXII з'езду Камуністычнай партыі.

В. СЯМЁНАЎ.

Падзеі. Факты. Навіны

● Учора ў Мінску ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР ва ўрачыстай абстаноўцы адкрылася выстаўка прыкладнога мастацтва братняга кітайскага народа. Яна арганізавана Міністэрствам культуры СССР з багацейшых мастацкіх фондаў Дзяржаўнага Эрмітажа.

З уступным словам на адкрыцці выстаўкі выступіў начальнік Галоўнага ўпраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР Я. Парватаў. Пасля гэтага шматлікія наведвальнікі пачалі агляд шасцісот цікавых па форме і выкананню работ кітайскіх майстроў, створаных імі на працягу XVII—XX стагоддзяў.

● Журы другой Усесаюзнай мастацкай фотавыстаўкі «Сямігодка ў дзеянні» падвяло вынікі і за лепшыя работы прысудзіла дыпломы першай, другой і трэцяй ступені. Дыпломамі трэцяй ступені ўзнагароджаны майстры беларускага фотамастацтва Н. Белабровік за работы «Беларускае мора» і «На тарфяных палях» і В. Косцін за работу «Няхай гарматы маўчаць».

● Нядаўна засвяціліся вокны клуба ў аддзяленні «Жаўры» саўгаса «Астроўна» Бешанковіцкага раёна. У дзень адкрыцця культасветустановы адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці.

ВЫ ПРЫЙШЛІ Ў ПАРК...

Зноў настала жаданае лета, зазелянелі дрэвы, зацвілі кветкі. Не сядзіцца ў летні час дома. Пасля работы, асабліва ў выхадны дзень, цягне ў лес, у паркі, на паветра, бліжэй да прыроды.

Да паслуг мінчан — паркі імя Горкага, імя Чалюскінцаў, імя Перамогі (у раёне штучнага возера), парк Сталінскага раёна, створаны ў прыгарадным Антонаўскім лесе, Батанічны сад Акадэміі навук БССР, паркі імя 30-годдзя БССР, дзіцячы паблізу купалага тэатра. Тут адпачываючых, асабліва ў цёплыя дні, бывае многа.

Найбольш папулярны цяпер парк імя Чалюскінцаў. Ён і размешчаны выгадна — на галоўнай магістралі горада, а блізкасць Батанічнага саду, гэтага вялікага — на сто з лішнім гектараў — прыроднага масіву, яшчэ больш прываблівае наведвальнікаў. Транспартная сувязь парку з горадам добрая: тралейбусы і аўтобусы амаль кожную хвіліну падвозяць сюды сотні людзей.

Парк мае некалькі ўваходаў. Сёлета цэнтральны ўваход прыведзены ў належны парадак; устаноўлена новая металічная арка, заасфальтавана яшчэ адна алея. Але афармленне парку па-ранейшаму беднае. Лічаныя скульптуры невысокага майстэрства — спартсменкі і традыцыйныя алені — вось і ўсё. Ніводнага твора беларускіх скульптараў на алеях парку не ўгледзіш.

Нядаўна я быў у Гродна і зайшоў у гарадскі парк. Тут звяртае на сябе ўвагу галерэя партрэтаў выдатных людзей, імёнамі якіх названы вуліцы абласнога цэнтра. Гэта рабочы-грабар Аляксандр Берталь, настаўніца Вольга Саломава і іншыя. Пад вялікімі партрэтамі — кароткае апісанне подзвігаў гэтых патрыётаў.

Дырэкцыя парку імя Чалюскінцаў таксама можа стварыць падобную галерэю партрэтаў.

Час ад часу ў парку выстаўляюцца для агляду сатырычныя «вокны», зробленыя маскоўскімі мастакамі. Гэтыя «вокны», па зместу вострыя і надзённыя, прыцягваюць увагу наведвальнікаў парку. На жаль, такія сатырычныя выстаўкі досыць рэдкія, асабліва сёлета. Здзіўляе, што да арганізацыі «алей сатыры» не прыцягваюцца беларускія карыкатурысты, якія групуюцца вакол «Вожыка».

Не лепш афармлены і іншыя нашы паркі.

Нядаўна з поспехам прайшоў Тыдзень беларускага выяўленчага мастацтва. Ён прыцягнуў шырокую ўвагу нашай грамадскасці. Але чамусьці нават у буйнейшых парках горада гэты цікавы тыдзень творчага паказу работ нашых жывапісцаў, скульптараў, графікаў не знайшоў свайго адлюстравання. Гэты недахоп трэба ўлічыць у будучым.

У мінулыя гады і цяпер у парках Мінска ўсё часцей пачалі наладжваць канцэрты сімфанічнай музыкі. Гэта вельмі добра. Напрыклад, толькі сёлета адбудзецца больш 20 канцэртаў нашых лепшых творчых калектываў. Мінчане з ахвотай наведваюць гэтыя канцэрты. Але не так проста выстаяць дзве гадзіны на нагах, слухаючы музыку. Зялёны тэатр у парку імя Горкага больш прыстасаваны для сімфанічных канцэртаў, але яны тут наладжваюцца чамусьці значна радзей.

Частымі гасцямі ў парках Мінска сталі калектывы мастацкай самадзейнасці. Таленавітыя выканаўцы гадзіннікавага завода, друкарні імя Сталіна, радыёзавода і іншых калектываў маюць заслужаны поспех у гледачоў. Адно часам да арганізацыі канцэртаў аматараў падыходзяць вельмі павярхоўна, яны наладжваюцца без загадзя падабранай праграмы, рэпертуар многа разоў паўтараецца.

Гарадскі Дом народнай творчасці, Палац культуры прафсаюзаў, ды і сам аддзел культуры Мінгарвыканкома недастаткова цікавяцца работай паркаў. У парк «Перамогі» ў летні час збіраюцца тысячы мінчан. Але ён чамусьці яшчэ не перададзены аддзелу культуры і лічыцца ў падпарадкаванні аддзела камунальнай гаспадаркі.

Пад апекай клуба трактаразаводцаў да апошняга часу знаходзіўся парк Сталінскага раёна і толькі нядаўна новаму парку далі абслугоўваючы персанал. Але работа тут пакуль што ў зародку.

Цяпер уся краіна рыхтуецца да XXII з'езда КПСС. Перыяд падрыхтоўкі супадае з летняй дзейнасцю паркаў. І гэта павінна ўзбагаціць, насыціць іх масава-выхаваўчую, ідэйную работу. Хацелася б, каб нашы творчыя саюзы — кампазітараў, мастакоў, пісьменнікаў, журналістаў, кінематаграфістаў скарысталі тую шырокую аўдыторыю, якая збіраецца ў парках, і ажывілі работу лекторыяў.

«Дзень пісьменніка», «Дзень кампазітара», «Дзень кінаартыста», бясспрэчна, прыцягнуць увагу працоўных.

Не сустрэнеш у парку кнігяношу, а добрая кніга тут заўсёды знойдзе пакупніка. Мы гутарым з наведвальнікамі парку. Пажылая жанчына — пенсіянерка, у мінулым настаўніца, адрываючыся ад кнігі, гаворыць:

— Я ўлетку праводжу вельмі шмат часу ў парку імя Чалюскінцаў, цікаўлюся лекцыямі, канцэртамі, якія наладжваюцца тут. Вядома, увага да наведвальнікаў ёсць, але далёка не дастатковая. На танцавальнай пляцоўцы заўсёды густа, заўсёды поўна, і дырэкцыя яўна зацікаўлена ў гэтым, бо танцы прыносяць ёй прыбытак. А нічога іншага для моладзі тут не арганізоўваецца.

І нібы ў пацвярджэнне гэтай думкі, малады рабочы-металіст працягвае:

— Дырэкцыі паркаў прыкметна захапляюцца камерцыйнай дзейнасцю. Добра, што ўваход у паркі стаў бясплатны, але затое кіраўніцтва ўсю ўвагу звярнула на выкалочванне прыбытку ад каруселі, пракату гамакоў, раскладушак. А тое, што наведвальніку сумна, што ён фактычна пакінуты на самапас, гэта, бадай, мала каго турбуе...

Вы прыйшлі ў парк. Вы хочаце адпачыць тут прыемна і цікава. І пра гэта абавязаны сур'ёзна і ўдумліва клапаціцца людзі, закліканыя наладзіць ваш летні адпачынак.

Я. САДОЎСКІ.

На самадзейнай сцэне

У брэсцкім летнім парку «Першае мая» калектывы мастацкай самадзейнасці Брэсцкага раёна выступілі са справаздачным канцэртам.

Гледачам была прапанавана разнастайная праграма, у якую ўвайшлі мастацкае чытанне, вакальныя музычныя і харэаграфічныя нумары.

Адабрэнне гледачоў выклікала выкананне Прыбораўскага і Дамачоўскага харавых калектываў. Хоры праспявалі песню самадзейнага кампазітара Шутава «Зарніца» — пра славутую даярку калгаса імя Жданава, Героя Сацыялістычнай Працы Лідзію Іванаўну Асіюк, «Пра савецкую ракету» і інш.

Амаль усе нумары выклікалі ўхвалу гледачоў.

Справаздачны канцэрт паказаў творчы рост самадзейных калектываў раёна.

Вы бачыце на гэтым здымку выступленне танцораў з калгаса імя Мічурына.

М. ЯЎДОШАНКА.
Фота А. Велікасельца.

ГРАМПЛАСЦІНКА І НАПЛАСТАВАННІ НА ЁЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Што ж людзям застаецца рабіць у такіх выпадках? Адны едуць у Мінск, другія настойліва просяць у пісьмах гандлёвыя арганізацыі сталіцы, каб тыя выслалі патрэбныя творы ў грамзапісу. Вось якое пісьмо прыслаў аднойчы ў Дом грампласцінак Ул. Сізоў з Маладзечна: «Хацелася б ведаць, ці ёсць у вас паштова-пасылачны аддзел, праз які адпраўляюцца пласцінкі іншагароднім пакупнікам. Калі няма, дык ці не маглі б вы ў парадку выключэння даць распараджэнне аб высылцы накладной платай запісаў наступных твораў». І далей ідзе іх пералік: інструментальныя п'есы Шапэна, Вяняўскага, Чацвёртая, Пятая і Шостая сімфоніі Чайкоўскага, скрыпічны канцэрт Паганіні, Другая рапсодыя Ліста і г. д.

Прыкладна такія ж пісьмы з заяўкамі на класічны рэпертуар паступілі ад В. Маслава (Віцебск), Н. Волаха (Магілёў) і іншых грамадзян. Але на іх просьбы дырэкцыя Дома толькі фармальна адпісалася: шукайце, маўляў, патрэбныя рэчы ў сваіх мясцовых магазінах. Лёгка сказаць — шукайце, калі запісы з класічнымі творамі амаль ніколі не завозяцца ў раёны.

Гэтыя факты гавораць аб тым, што гандаль пласцінкамі ў рэспубліцы пастаўлен вельмі дрэнна. Гарадскія і міжраённыя універсальныя базы разам з магазінамі ўсяляк ухіляюцца ад атрымання музычных твораў. А калі яны і заказваюць некаторыя пласцінкі, дык толькі з аднымі запісамі лёгкай эстраднай музыкі, якая, на думку прадаўцоў, лічыцца найбольш «ходкай» і «прыбытковай».

Творы ж класікаў і беларускіх аўтараў, лепшыя ўзоры песеннага фальклору ляжаць на складах, схаваныя ад вачэй шырокіх мас пакупнікоў. Хочацца прывесці яшчэ такі прыклад. Супрацоўнікі Дома грампласцінак, пасылаючы аднойчы чарговую партыю пласцінак Пінскай універсальнай базе Брэсцкага аблспажыўсаюза і не бачачы ў спісах ніводнага заказу на беларускія творы, вырашылі ўсё ж на сваю рызыку паслаць і некалькі запісаў беларускай музыкі. Хутка ім давялося ў гэтым горка раскаяцца. Праз два тыдні кантэйнер з каштоўным грузам прыбыў з Пінска назад у Мінск. Хіба гэта не абураючыя адносіны гандлёвых работнікаў да распаўсюджвання нацыянальных твораў?

Вялікія прэтэнзіі да прадаўцоў прад'яўляюць калгасныя аматары музыкі. Белкаапсаюз, які заклікаһы абслугоўваць сельскага пакупніка, наогул ігнаруе гандаль музычнай прадукцыяй. Летась ён не выбраў са склада фабрыкі дзіцячай цацкі 51.580 з запланаваных 70.000 пласцінак у асноўным з беларускім рэпертуарам. І гэта ў той час, калі ў раённых цэнтрах Беларусі, у калгасных дамах культуры адкрываюцца ўсё новыя і новыя універсітэты мастацкага выхавання, музычныя лекторыі, калі шырокія масы цягнуцца да музыкі, імкнуцца расшырыць свой кругагляд.

Моладзь вёскі, якая жыве далёка ад канцэртных залаў і опернага тэатра, заўсёды рада паслухаць добрую лекцыю музыказнаўцы аб творчасці выдатнага кампазітара, і абавязкова з выкананнем яго твораў хоць бы ў грамзапісу. Бо гаварыць пра музыку, не слухаючы яе, гэта марна траціць час. На жаль ва універсітэтах культуры рэспублікі пакуль што не створаны фанатэкі, дзе былі б прадстаўлены вядомыя оперныя і сімфанічныя творы, анталогіі рускіх, беларускіх народных песень і песень краін народнай дэмакратыі.

У свой час было прынята рашэнне аб адкрыцці ў кожным абласным цэнтры Беларусі спецыялізаванага магазіна. Але такіх магазінаў, за выключэннем мінскага, у нас па-ранейшаму няма. А хіба нельга арганізаваць продаж пласцінак на адкрытым паветры, для чаго абсталяваць спецыяльныя ларкі і павільёны. У Магілёве неяк спрабавалі прадаваць грампласцінкі проста на вуліцы, але гарвыканкому гэта не спадабалася.

Неахайна, няўмела, без ніякай сістэмы складаюцца спісы і каталогі з назвамі твораў, якія ёсць у продажы. Неспакушанаму пакупніку цяжка бывае ў іх разабрацца і спыніць на чым-небудзь сваю ўвагу. Ён шукае парады ў прадаўца аддзела:

— Што вы можаце параіць з навінак?

І работнік прылаўка, нават вокам не маргнуўшы, падсоўвае ўсё тыя ж «Брызги шампанского», «Ландышы» або песенькі ў выкананні Бернеса.

Міністэрству гандлю БССР трэба, нарэшце, навесці парадак у гэтай справе. Пласцінка, гэтак жа, як і кніга, мае вялікае значэнне ў выхаванні чалавека, і таму ёй трэба даць шырокую дарогу да масавага пакупніка.

ЧАС КАНЧАЦЬ З САМАТУЖНІЦТВАМ!

Пра беларускую пласцінку мы абяцалі пагаварыць асобна. І не толькі таму, што прапаганда нацыянальнай музыкі як след не арганізавана, а і таму, што сама вытворчасць беларускіх пласцінак пастаўлена ў выключна цяжкія тэхнічныя і матэрыяльныя ўмовы.

Пры фабрыцы дзіцячай цацкі (былы райпрамкамбінат Сталінскага раёна) ёсць цэх, дзе на старым, «дапатопным» абсталяванні, саматужным спосабам вырабляюцца пласцінкі з запісамі беларускай музыкі і часткова эстрадных песень савецкіх кампазітараў. Зношаныя чатыры гідраўлічныя прэсы не забяспечваюць высокай прадукцыйнасці працы (за змену выпускаецца 370 штук пласцінак — у два разы менш, чым на Апрэлеўскім заводзе). Нярэдка пласцінкі выходзяць з бракам, і попыт на іх тады, вядома, змяншаецца.

Асабліва цяжка даводзіцца са «здабываннем» сыравіны. Мы нездарма робім упор на гэтым слове, таму што фабрыка, якая знаходзіцца ў падпарадкаванні аддзела мясцовай прамысловасці Мінгарвыканкома, не атрымлівае планавай сыравіны, а вымушана «здабываць» яе сваімі сіламі, дзе і як прыдзецца. Кіраўніцтва фабрыкі (дырэктар В. Чахоўскі) пасылае спачатку свайго прадстаўніка ў Горкаўскую вобласць, дзе выпрацоўваюцца розныя смолы для пластычных мас. Калі прадстаўнік бойкі і кемлівы хлопец, дык яму рознымі праўдамі і няпраўдамі ўдаецца «вырваць» нейкую колькасць сыравіны. Потым яе на дагаворных асновах перапраўляюць на Апрэлеўскі завод, які, таксама пасля доўгіх просьбаў і ўгавораў, згаджаецца зрабіць пластмасу ў таблетках для пласцінак. А трэба ж яшчэ паклапаціцца аб набыцці гальванаматрыц. Усесаюзная студыя грамзапісу не заўсёды аператыўна прысылае іх у Мінск. Вось і мяркуйце самі, з якімі пакутамі нараджаецца наша беларуская пласцінка!

У Чахоўскага апускаюцца рукі, ён гатовы зусім адмовіцца ад выпуску пласцінак, якія прыносяць прадпрыемству адны толькі страты. Дырэктар справядліва скардзіцца, што пра фабрыку нікому няма ніякага клопату. Ніхто не цікавіцца яе работай, не садзейнічае рэалізацыі гатовай прадукцыі.

Старое абсталяванне прыйшло ў непрыгоднасць, цэх грампласцінак працуе цяпер на рэштках леташняй сыравіны, а сёлета з другога паўгоддзя зусім спыняюцца пастаўкі вінілітавай смалы, без якой нельга прыгатаваць рэцэптуру таблеткі. Пра ўсё гэта В. Чахоўскі пісаў начальніку аддзела мясцовай прамысловасці І. Філіповічу і ў Міністэрстве культуры, але рэальнай дапамогі пакуль што ніадкуль няма.

Ва Упраўленні па справах мастацтва гавораць так:

— Наша справа сачыць, каб не выпускалі вульгаршчыны, а за астатняе мы не адказваем.

Безумоўна, Міністэрства культуры не можа забяспечыць цэх грампласцінак новымі аўтаматычнымі прэсамі і дамагчыся планавай пастаўкі смол. Але ж яно можа і павінна ўзняць пытанне аб перадачы фабрыкі дзіцячай цацкі Беларускаму саўнаргасу. Нельга больш цярпець саматужніцтва ў выпуску нацыянальных музычных твораў. Вытворчасць беларускіх пласцінак трэба паставіць на шырокую аснову, забяспечыўшы прадпрыемства сучасным абсталяваннем і неабходнай вымяральна-кантрольнай апаратурай. Гэтага, на жаль, Мінгарвыканком зрабіць не можа. Гэта можа і павінен зрабіць наш Саўнаргас.

* * *

Мы пераканаліся, што арганізацыі і ўстановы, якія займаюцца складаннем рэпертуарных каталогаў, выпускам і гандлем пласцінак, працуюць нязладжана. Магчыма, мэтазгодна было б стварыць мастацкі савет для каардынацыі работы ўсіх гэтых арганізацый. Ён сачыў бы за зместам, якасцю пласцінак і за іх хуткім распаўсюджваннем у горадзе і вёсцы.

Г. ЗАГАРОДНІ.

З кінакамерай па рэспубліцы

Грыбок біяміцыну — выдатны стымулятар росту. На Мірскім міжкалгасным заводзе кармавых антыбіётыкаў з грыбка робяць каштоўную пажыўную масу — біяміцын. Ужо многія гаспадаркі пераканаліся ў яго цудоўных уласцівасцях. Пры дабаўленні біяміцыну ў рацыён свінні прыбаўляюць у вазе за суткі дадаткова на 30 грамаў.

Аб гэтым і расказана ў першым сюжэце кіначасопіса «Савецкая Беларусь» № 14, які пачаў дэманстравацца на экранах рэспублікі.

З наступных кінакадраў гледачы даведаюцца аб прапанове сетачніка Добрушскага целюлозна-папяровага камбіната Васількова стварыць скразную брыгаду і працаваць без кантралёраў, аб новай лесапасадачнай машыне, якая замяняе 50 рабочых і садзіць за дзень да чатырох гектараў лесу.

Асобны сюжэт прысвечан ушанаванню памяці герояў, якія аддалі ў гады Вялікай Айчыннай вайны сваё жыццё ў імя светлай будучыні.

Далей у кіначасопісе апавядаецца аб новай прадукцыі Магілёўскага завода жалезабетонных вырабаў, аб дружбе рабочых нямецкага горада Рула і мінскіх станкабудаўнікоў завода імя Кірава.

З цікавасцю будуць прагледжаны кінакадры аб міжгароднім тэлефоне-аўтамаце, а таксама кінакадры, якія знаёмяць гледачоў з дыпломнымі работамі выпускнікоў Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута.

У заключэнне кіначасопіса паказаны спаборніцтвы 75 мацнейшых гімнастак краіны, якія праходзілі нядаўна ў Мінскім Палацы спорту працоўных рэзерваў, і таварыскі матч па футболу на мінскім стадыёне «Дынама» паміж камандамі «Палонія» (Польшча) і «Беларусь» (Мінск).

ГЛЯДАЧ ЗАДАВОЛЕНЫ

Івана Дзям'янавіча Мельнічука добра ведаюць у Брэсцкім раёне. Яго фота красуецца на раённай Дошцы гонару.

Вось ужо многа год Іван Дзям'янавіч працуе кінамеханікам. Гледачы палюбілі яго. Калі Мельнічук дэманструе кінакарціны, усе ўпэўнены, што сеанс пройдзе добра, стужка не парвецца, не будзе лішняга шуму ў апаратуры.

Неспакойнае сэрца ў кінамеханіка. Ніколі ён не сядзіць без справы. Нядаўна ён абсталяваў кінакуток. Тут і партрэты кінаакцёраў і анатацыі на кінафільмы. Гледачы задаволены работай Івана Мельнічука.

На здымку: І. Мельнічук рыхтуе апаратуру да сеанса.
Фота **А. БЛЯХЕРА.**

ПРА ПЕРШУЮ КНІГУ ПІСЬМЕННІКА

КАНФЛІКТЫ жыццёвыя і штучныя

У першым зборніку маладога празаіка Міколы Гроднева — аповесць «Чужая віна» і чатыры апавяданні. Героі гэтых твораў — сучасная моладзь, актыўныя будаўнікі новага. За бацькоўскім парогам пачынаецца іх шлях у жыццё, якое загартоўвае юныя сэрцы, нараджае ў іх сілу, веру ў будучыню.

Вось апавяданне «Дружбакі». Яно сведчыць, што аўтар кнігі— здольны празаік, удумлівы назіральнік.

Галоўны герой апавядання — Карней, валявы, шчыры малады чалавек, які ўжо шмат перажыў і пабачыў за тры гады самастойнай працы ў школе. Калі арганізоўваўся калгас, у Карнея стралялі кулакі з абрэза. Жыццёвыя нягоды загартавалі хлопца, навучылі яго разбірацца ў людзях. Хай даўно закончаны інстытут, але Карней верны студэнцкай дружбе. І калі ён даведаўся, што ў суседняй вёсцы працуе завучам школы Міхась Несцяроўскі, то ідзе за некалькі кіламетраў у сцюжу, каб сустрэцца з былым сябрам. Яны былі дружбакамі, жылі ў адным інтэрнацкім пакоі. Карней і Міхась закахаліся ў адну дзяўчыну Галю. Аднак Галя выбрала Міхася.

Пасля сканчэння інстытута дружбакі раз'ехаліся ў розныя мясціны працаваць... Карней не разгадаў унутранай хцівасці свайго дружбака, і толькі сустрэча праз тры гады адкрыла яму вочы. У Несцяроўскім ён убачыў закончанага абывацеля. Скупа, але трапна перадае аўтар настрой Карнея і Кастуся, калі яны вяртаюцца ад Несцяроўскага: «Яны ішлі ціха, не спяшаючыся, задумліва, як звычайна ідуць пасля разлукі, або яшчэ горш, — пасля пахавання лепшага сябра».

Звычайную гісторыю адносін двух маладых людзей аўтар здолеў узняць да мастацкага гучання. Выкрыццё Несцяроўскага — гэта не пасіўнае абурэнне агіднасцю мяшчанскай душы, а перасцярога тым маладым людзям, якіх яшчэ часам цягне ў абдымкі мяшчанства і абывацельшчыны. Цікава, што нават-вонкава былы сябра Карнея змяніўся непазнавальна. «Яшчэ з парога Карней звярнуў увагу на іграка ў чорным кажусе, у чорнай шапцы-вушанцы, у акулярах. Няўжо Міхась? У інстытуце ён акуляраў не насіў... А твар! Круглы, азызлы, самазадаволены...»

Чэрствасць, бяздушнасць Несцяроўскага даволі ярка паказаны ў заключным кароткім дыялогу Карнея і Міхася. На запытанне Карнея, чаму той кінуў Галю, Міхась цынічна заявіў:

«— Г-о-о... Як жа я мог з ёю ажаніцца, калі яна паехала на работу цяжарная.

— Галя цяжарная? — гэтыя словы нібы пракалолі наскрозь Карнея, і ён падхапіўся: — Што ты балбочаш?

— Тое, што чуеш...

— Цяжарная, Галя цяжарная? Дык яна ж ад цябе цяжарная!

— Адкуль я ведаў? А можа, ад цябе, — спакойна адказаў Несцяроўскі. — Ты ж таксама да яе хадзіў.

— Гадзюка ты! — Карней усхапіўся з ложка і пачаў будзіць Кастуся».

Апавяданне «Дружбакі» — адно з лепшых у зборніку па кампазіцыйнай завершанасці, сюжэтнай арганізаванасці, глыбіні псіхалагічнай, характарыстыкі герояў. Пісьменнік выявіў тут уменне глыбока зазірнуць у патаемныя куткі чалавечага сэрца.

Не застанецца чытач абыякавым і калі прачытае апавяданні «Галачка» і «Запозненая крыўда».

Удала знойдзеныя мастацкія дэталі дапамагаюць аўтару рэльефна маляваць партрэты сваіх герояў. У апавяданнях сустракаюцца цікавыя параўнанні, дэталі з сатырычным або гумарыстычным адценнем.

Відаць, што аўтар някепска валодае жывой народнай мовай. І ўсё ж ён не ўбярогся ад шэрых, выцвілых слоў, газетных штампаў, узнёслых напышлівых сказаў.

Апавяданне «Адрачэнне» слабейшае па мастацкіх вартасцях за іншыя: у ім аўтару не ўдалося выявіць варожай сутнасці баптызму, паказаць яго шкоднасць. На старонцы 132 гэтага твора чытаем: «І чым больш малілася Таня, тым мацней тугая пятля цемрашальства душыла яе горла, адбірала права на радасць».

Кожны згодзіцца, што гэта зусім не па-мастацку сказана. А вось яшчэ: «Не, ты, Таня, не такая, як усе. З табою разам і ў люты мароз і ў шалёную завею ісці хочацца». Так ніколі не скажа малады хлопец, які закахаўся, не толькі дзяўчыне, але і сам сабе.

Іншы раз замест таго, каб зазірнуць у глыбіню душы чалавека, паказаць самыя вострыя моманты псіхалагічнага жыцця героя, аўтар звяртаецца да звычайнай апісальнасці, бярэ тое, што «ляжыць зверху». Тады ўжо не вёрыш таму, у чым ён цябе хоча пераканаць. «Як учадзелая, Таня рабіла тое, што і ўсе. Але ёй абрыдла, надакучыла. Хацелася крыкнуць: «Хопіць!» Ды побач маці і Хімка, захлёбваючыся да непрытомнасці, мармыталі свае малітвы».

І ўжо зусім непрыемнае ўражанне пакідае аповесць «Чужая віна». Чытаючы яе, увесь час адчуваеш дваістае пачуццё. На некаторы час аповесць захапляе, хвалюе. Але потым перастаеш верыць у шчырасць аўтара і ўрэшце пераконваешся, што ў аснову аповесці пакладзены штучны, нежыццёвы канфлікт. Ён не вынікае з логікі ўзаемаадносін герояў, не мае пад сабой псіхалагічнага грунту.

Павел Матыль едзе працаваць галоўным інжынерам у рамонтна-тэхнічную станцыю. Разам з ім— яго жонка Маша, аграном па спецыяльнасці. Месца працы — Задубская РТС. За некалькі кіламетраў ад РТС, у вёсцы Асінаўцы, Павел нарадзіўся, тут прайшлі яго дзіцячыя і школьныя гады. Нядобры ўспамін пакінуў бацька Паўла Адам Матыль у аднавяскоўцаў. У час вайны ён стаў фашысцкім паслугачом. Цяжка перажыў Павел здраду бацькі...

Скончылася вайна. Пасля смерці Адама Матыля Паўла прытуліў бацькаў брат, Нупрэй. Школа, потым інстытут, праца на суднарамонтным заводзе.

І вось Павел зноў у родных мясцінах. З гэтага часу і пачынаюцца яго няшчасці. Бацькава віна ўвесь час не дае яму спакою. Узнікае канфлікт з былым сябрам дзяцінства — Віктарам, бацька якога загінуў па віне Адама Матыля. Віктар — недалёкі, абмежаваны чалавек, што відаць з размовы, якая адбылася паміж ім і дырэктарам РТС Лаўрэнам Карпавічам. Ён абвінавачвае дырэктара ў тым, што той згадзіўся прыняць Паўла на працу і не помсціць яму за бацьку-здрадніка. На чым жа грунтуецца гэтая нянавісць у Віктара? Вось яго словы: «Праз старога Матыля мой бацька загінуў, сам я нямецкую катаргу спазнаў. А цяпер Матылёў сын інжынерам сюды з'явіўся: маўляў, вось я які!»

І крыўдна робіцца за аўтара, калі чытаеш як па віне Віктара Паўлу даводзіцца шмат пакутаваць. Тым больш адчуваеш фальш, калі перагортваеш апошнія старонкі аповесці, дзе аўтар дае шчаслівы канец, прымірае герояў.

Збочыўшы са шляху жыццёвай праўды, пабудаваўшы аповесць на ўяўным канфлікце, аўтар пацярпеў няўдачу. Тое, што магло стаць цікавым у аповесці, аўтар палічыў неабходным узяць толькі фонам твора; жыццё сучаснай вёскі, гераічная барацьба простых савецкіх людзей за ўздым гаспадаркі — усё гэта засталося на другім плане.

Прыехаў у РТС новы інжынер, а што ён прынёс з сабой, што змянілася з яго прыходам у жыцці вялікага калектыву механізатараў — пра гэта не даведваецца чытач. Дзейнасць Паўла як галоўнага інжынера засланяецца выпадковымі эпізодамі рамонту трактараў аднаго і таго ж калгаса, дзе працуе Віктар Гаркуша.

Мог бы атрымацца больш цікавым вобраз Машы. Барацьба ж Машы як агранома за культуру земляробства абмяжоўваецца канфліктам са старшынёй калгаса Чарадой, які не паклапаціўся завезці своечасова ў калгас салетру.

Удала паказаў аўтар сход у калгасе «Сейбіт». Старшыня калгаса Чарада пададзены ў сатырычным плане. Дзейнасць гэтага самадура, баязліўца, пустазвона справядліва і сурова асуджана ўсімі калгаснікамі. Аднак ніяк нельга лічыць сюжэтны ход, калі Чарада зноў застаўся кіраваць гаспадаркай, нейкай аўтарскай арыгінальнасцю. Гэта падобна больш на здзек з тых шчырых, з абурэннем выказаных слоў у адрас Чарады радавымі калгаснікамі Лаворам і Машай.

Наогул аповесць носіць на сабе сляды паспешлівасці, недапрацаванасці.

Калі ў апавяданнях М. Гроднева адчуваецца праца над словам, то пра аповесць гэтага не скажаш. У ёй сустракаюцца аднастайныя апісанні: «Паўла апёк гэты дакор», «Гэта нібы па жывому разанула Паўла», «Гэтыя словы, як па жывому, разанулі Віктара», «Гэта Паўла быццам абварыла» і г. д.

Ёсць тут і «газетныя» сказы: «Зразумелі яго намаганні працаваць як мага лепш»; «Пачнецца рамонт тэхнікі — ад інжынера залежыць зладжанасць у рабоце ўсяго калектыву механізатараў»; і «прыгожасці»: «Баяніст на лавачцы па-заліхвацку расцягнуў баян, і ў віхры вальса закружыліся пары».

Безумоўна, ёсць у аповесці і асобныя добрыя мясціны, якія чытаюцца з цікавасцю, у якіх відаць назіральнасць аўтара, але ў цэлым яна слабая і не пакідае таго ўражання, якое робяць апавяданні.

Л. ФАДЗЕЕЎ.

ЖЫВЫЯ ФАРБЫ ПРЫРОДЫ

Першая паэтычная кніга — гэта амаль заўсёды маленькае «выбранае». І як важна, каб у аўтара пры першых кроках былі і патрабавальны выдавецкі рэцэнзент, які б не рабіў скідак на маладосць, і чулы рэдактар, які верыў бы ў гэту паэтычную маладосць.

У кнізе «Сонечны дождж» І. Сіпакова ўсё гэта было. І мне здаецца, кожны, хто яе прачытае, адчуе свежасць першых шчодрых кропляў паэзіі.

Шмат дажджоў і ліўняў давялося бачыць і чуць нашаму чытачу ў вершах, але па-свойму кранае спорны «сонечны дождж» Івана Сіпакова, — з вясёлым звонам у вёдры; дождж, ад якога бушуюць ільны.

Ён паліўся... Спорны, шчодры.
Церабнуў па промнях коса,
Зазваніў са стрэх у вёдры,
На двары абмыў калёсы.

Падстаўляюць чашкі кветкі —
Хочуць піць пасля спякоты,
А ільноў ўзялі няўседкі —
Ў ліўні мыюцца з ахвотай.

Гэтыя радкі ўражваюць маляўнічай дакладнасцю. Здаецца, бачыш спорны летні дождж, адчуваеш, як пасвяжэла пасля яго. Верш кранае яркім, свежым успрыйманнем навакольнага.

Лепшыя творы Сіпакова багатыя на малюнак, фарбу, гукапіс. З нямногіх радкоў часам перад вачыма паўстае паэтычна выразная карціна.

Вось верш «Хітрая восень». Птушкі, збіраючыся ў чародкі, абмяркоўваюць «выраю сумныя планы».

Час, напэўна, ляцець — лапкі
ржэўем скалолі,
Па лістах ды па пнях дождж
бубніць несціхана.

Аўтару даволі гэтых скупых штрыхоў, каб мы сапраўды ўбачылі, адчулі, што лета прайшло.

Толькі хітрая восень не хоча
застацца
У палях апусцелых без шчэбету
птушак.
І яна для падману бярэцца за
працу —
Лісце з дрэў абтрасае і полымя
тушыць.

Павуцінай іржэўнік замотвае
колкі
І дажджамі мякчыць пачынае
дарогу, —
Можа, птушкі пабудуць з ёю
хоць колькі,
Можа, ёй заручыцца з дажджом
дапамогуць.

Паглядзіце, як добра здолеў у гэтым вершы малады паэт падгледзець, адчуць, усхвалявана «растлумачыць» неспакой і клопат задуменнай восені, якой так хочацца адцягнуць хвіліну цяжкай растані з птаствам.

І гэта не проста адухоўленая, «персаніфікаваная» восень; у вершы Сіпакова няма «аголенасці прыёму». Твор эмацыянальна захапляе, палоніць нас, бо ў ім б'ецца жывая інтанацыя, за радкамі ўгадваецца чалавек, чулы да тонкіх праяў прыроды.

Тое, што ў нас звычайна называецца словам «пейзаж», загаварыла, напоўнілася зместам, паўстала ў сваёй чалавечай апасрэдкаванасці. Кожная рэч, расліна ў лепшых вершах паэта мае свой «клопат», свой «занятак». Вось як, убачыўшы навальнічную хмару, у прадчуванні бяды хвалююцца, перажываюць «жыхары» поля:

...побач ячмень вусаты,
Прыгнуты ветрам, шаптаў,
І дарагія зярняты
За пазуху ён хаваў.

Аб жніўным дні, мабыць, марыў,
Збялелы ад страху авёс...
. . . .
Толькі адно іржышча
Спакойна глядзела ўверх:
Хай дождж ідзе, вецер
свішча, —
Яму ўсё роўна цяпер...

Чытаючы вершы Івана Сіпакова, прыемна бачыць настойлівыя пошукі маладым паэтам свежага дакладнага слова, гнуткасці верша, якія ўбіраў бы ў сябе і эпічнае апісанне, і патэтыку, і дыялог. І, трэба заўважыць, ён дасягае пэўных поспехаў на гэтым шляху.

Паслухайце размову паміж закаханымі:

— Глядзі, глядзі — упала зорка!
— Ну й што з таго...
— Кажу, што менш на небе
сведак —
Сама ж мяркуй!..
— Не камячы касынку гэтак,
Пусці руку!
. . . .
— І праўда, светла ўжо,
Марынка,
Ну, што ж, пайду.
— Ідзеш? А як жа я сцяжынку
Адна знайду?..

Магчыма, не ўсё дасканала ў вершы, але звярніце ўвагу на паслухмянасць радка. У ім не адчуваеш манатоннасці метра, таго, што ён «стапованы» — так натуральна гучыць верш. І хіба не чуваць у ім жывой індывідуальнай інтанацыі суразмоўнікаў.

А паслухайце «гаворку» паміж паравозамі і вагонамі ў вершы «Размова».

Аўтару, праўда, не ўсё ўдалося ў гэтым творы. Асаблівыя пярэчанні выклікае заключная страфа. Аднак рытмічны малюнак верша, у якім нібы чуваць стук колаў, прымушае нас паверыць у рэальнасць гэтай уяўнай, выдуманай размовы.

Аўтар «Сонечнага дажджу» дбайна клапоціцца пра разнастайнасць формы сваіх твораў, спрабуе пісаць і нерыфмаваным белым вершам.

Пасвяці яшчэ крышачку, сонца,
Не спяшайся зніжацца да лесу,
Не вядзі за сабою ты вечар
З пераклічкаю жаб на балоце...
. . . .
Паглядзі навакола, сонца,
Бач, камбайнер нервуецца вельмі,
Клін яму засталося дакончыць,—
А тады б і магло ты садзіцца.
Па дарозе спяшаюць калёсы,
Пад снапамі пакрэктваюць
цяжка...

Натуральны і плаўны ход наладаваных сэнсам радкоў у гэтым нерыфмаваным белым вершы.

«...Паэты ва ўсім свеце, — гаварыў неяк Назым Хікмет, — падзяліліся на секты. Адны сцвярджаюць, што можна пісаць толькі белым, нерыфмаваным вершам; другія — толькі рыфмаваным. Трэція перакананы, што можна пісаць толькі сілабічным вершам; чацвёртыя — толькі танічным. Пры гэтым усе спасылаюцца, па-першае, на патрабаванні часу, а, па-другое, —на спецыфічныя асаблівасці нацыянальнай мовы. Усе яны па-свойму маюць рацыю. Але ўсе яны сябе абмяжоўваюць. Мы, дыялектычныя матэрыялісты, адмаўляем гэта найпрасцейшае адмаўленне. Чаму не выкарыстоўваць усіх багаццяў паэзіі, створаных чалавецтвам?»

Як прыемна, што малады паэт, выходзячы ў далёкую паэтычную дарогу, не цураецца гэтага багацця, спрабуе ўзяць яго ў свой верш і прытым не без поспеху. Вядома, заваёвы гэтыя ў маладога паэта яшчэ сціплыя, але паслухайце:

Калі туманы ўзбоч
Зноў папаўзуць з нізіны
І, прапацеўшы за ноч,
Росы вакол пакінуць, —
Спорна косіць каса.

Калі адап'е прамень
Квасу з касцовай кварты,
І ветрык за цэлы дзень
З неба прагоніць хмаркі, —
Добра сохне трава...
(«Далёкія сенажаці»).

Захапляючыся назіральнасцю аўтара («Калі адап'е прамень квасу з касцовай кварты»), не можаш не звярнуць увагі на ёмістасць і дакладнасць формы гэтага верша, на тое, як свабодна, раскавана гучаць апошнія радкі ў строфах, не звязаныя рыфмай, набываючы асаблівую сэнсавую важкасць, беручы на сябе значнасць падтэксту.

Хай прабачыць чытач за частыя вытрымкі з вершаў, але мне хацелася, каб ён пасля нататак узяў у рукі першую кнігу Івана Сіпакова. І хай не расчароўваецца ён, калі сустрэне і слабыя творы, як «Бацькаўшчына», «Зубраўцы», «Ласі ў Гомельскім парку» і інш. Не ўсё задавальняе нават у лепшых вершах. Калі чытаеш, скажам, твор «Перад світаннем на будоўлі»:

Бух!..
Шух!..
Шах!..
Ноч ад ранку ўцякае віхурай,
То зачэпіць за сценку каўша,
То наткнецца на новы
падмурак,—

то, адзначаючы тут канкрэтнасць і рэальнасць бачання паэта (меравіта толькі на будоўлі, уцякаючы, ноч магла зачапіць сценку каўша або наткнуцца на новы падмурак), усё ж ніяк нельга разабрацца ў шумавым афармленні (Бух! — Шух—Шах!). Гукаперайманні тут толькі разбураюць вобраз.

Бясспрэчна, хацелася б чакаць ад аўтара большай думкі ў прыродаапісальных вершах, каб яны не выглядалі паасобнымі трапнымі замалёўкамі.

І яшчэ — хацелася б большай грамадзянскай страснасці паэта, заклапочанасці нашым сённяшнім жыццём, большай культуры пачуццяў яго лірычнага героя.

Прызнаюся, я не мог без хвалявання чытаць «Неадасланы ліст маці» — верш, пабудаваны ў форме ліста-звароту да маці, расстралянай фашыстамі. Але мяне непрыемна ўразілі заключныя радкі твора:

Скончыў гэты...
Саджуся за новы,
Толькі ён — на імя дзетдома.

Я разумею аўтара, які, відаць, хацеў гэтымі радкамі падкрэсліць чалавечнасць нашай Савецкай улады, якая ў самыя цяжкія дні дала прытулак і хлеб сіротам страшнай мінулай вайны. Але як больш хвалююча, як па-чалавечы праўдзіва было б, калі б гэты ліст «на імя дзетдома» лірычны герой пісаў другі раз, а не вось цяпер, адразу пасля размовы са сваёй расстралянай маці...

Першая кніга вершаў Івана Сіпакова — добрае абяцанне будучых прыемных сустрэч з яго творамі.

А. КЛЫШКО.

«СВЯТЫЯ» ДЗІКУНЫ

Гэта было не зусім звычайнае пісьмо. Боль і смутак, гнеў і абурэнне ахапілі мяне, калі я прачытаў гэтае пісьмо, у якім чуцен быў крык спакутаванага сэрца маладой жанчыны. Нярoўныя радкі былі напісаны нервова, пачыркам, там-сям літары распаўзліся ў плямы. Мусіць на іх трапілі кроплі слёз...

Прызнаюся, я спачатку не паверыў у тое, што пісала гэтая маладая жанчына — Люба Хома, якая тады жыла ў доме № 51 па вуліцы Каперніка ў Баранавічах. Не паверыў і паехаў на месца, каб пагледзець ды пераканацца, ці так гэта. І што ж?

* * *

Дарагая Люба, прабач мяне за тое, што я тады не паверыў табе.

Так, твая маці сапраўды не заслугоўвае таго, каб яе любіць горача, шчыра, усім сэрцам. Яе (як цяжка і балюча вымаўляць гэтыя словы), яе можна... Бо гады, якія ты жыла разам з маці, яна толькі тое і рабіла (няхай часам і несвядома), што старалася пазбавіць цябе ўсяго радаснага і светлага ў тваім жыцці.

Табе назаўсёды запомніўся той жудасны дзень, калі паміраў самы блізкі чалавек — бацька. Яго загубіла твая маці. Замест таго, каб часцей запрашаць да хворага ўрачоў, яна лячыла яго малітвамі, пакуль ён не пайшоў на той свет.

А затым у вашым доме пасяліўся новы «бацька»... нейкі Трафім Іванін. Гэта быў палюбоўнік тваёй маці — таксама баптыст. Ён пасяліўся, не зважаючы на тое, што яго жонка і дзеці не хацелі гэтага. Яны не раз учынялі скандал пад вокнамі вашага дома, патрабуючы, каб Іванін вярнуўся да сваёй законнай жонкі. Але твая маці і Трафім сцвярджалі, што іх «святыя целы» павінны быць разам — так, маўляў, прадпісаў нябесны ўладыка. Вось яна, двудушная мараль баптыстаў, якія прапаведуюць чысціню ўзаемаадносін у сям'і!

Колькі слёз было праліта табою, Люба, у той час ад крыўды і сораму...

У школьныя гады ты прагнула пазнаваць з кніг новы, цудоўны свет, гуляць разам са сваімі аднагодкамі, выступаць на сцэне, насіць чырвоны піянерскі гальштук... Але табе гэтыя простыя радасці, даступныя мільёнам і мільёнам савецкіх дзяцей, былі забаронены. І гэта таму, што маці ўжо ў тыя гады хацела зрабіць з цябе баптыстку, прымушаючы з дапамогай аплявух і папругі чытаць малітвы і біць паклоны «святому духу».

Сябры, таварышы тады выратавалі цябе. Яны дапамаглі табе парваць з маці. Ты пайшла ад яе, скончыла тэхнікум, атрымала спецыяльнасць бухгалтара і пачала працаваць у Гарадзішчы. Тут жа знайшла і асабістае шчасце — выйшла замуж за чалавека простага, шчырага, працавітага. Вы жылі душа ў душу. Вам было ўдваіх так хораша...

Маці!.. Якое гэта дарагое, непаўторнае слова... І нават самай дрэннай маці мы, дочкі і сыны, нярэдка гатовы дараваць крыўды, якія б яны ні былі горкія.

Ты, Люба, таксама вырашыла дараваць сваёй маці, паспрабавала прымірыцца з ёю. І гэта можна зразумець.

Вы з мужам пераехалі з Гарадзішча ў Баранавічы, да маці, спадзеючыся перавыхаваць яе, вырваць з-пад баптысцкага ўплыву.

Але зусім іншыя разлікі былі ў маці. Яна ўпотай спадзявалася ўцягнуць у баптысцкае павуцінне не толькі дачку, але і зяця Мікалая Хому.

Дарэчы, вось што расказвае сам Мікалай:

— Я вучуся ў вячэрняй школе рабочай моладзі. Адначасова і працую. Калі прыходжу з завода, мне трэба чытаць, пісаць. Ну, а яны перашкаджаюць. Прыйдуць сюды гэтыя самыя баптысты і давай маліцца. Моляцца так, нібы ў лесе звяры скуголяць. А мяне гэта, вядома, злуе. Паспрабаваў не звяртаць на іх увагі. Нарэшце, цярплівасць мая лопнула, і я сказаў, каб яны не хадзілі сюды, не маліліся. Радыёлу мы купілі з жонкай. Дык цешча хацела яе разбіць — гэта, маўляў, нячыстая сіла. «Лепш, чым слухаць гэтую радыёлу, схадзілі б, — кажа, — у малітоўны дом, паслухалі б, як там спяваюць». Карацей кажучы, яна хацела ўцягнуць нас у секту. Я, вядома, даў адбой. І ў нас адносіны яшчэ больш пагоршыліся. Пачаліся штодзённыя сваркі.

Няўдалыя спробы Кусцінскай уцягнуць дачку і зяця ў секту баптыстаў выклікалі ў яе новы прыліў злосці. Яна зрабіла ўсё, каб стварыць маладым людзям нязносныя ўмовы для жыцця ў сваім доме. Яна не называла іх інакш, як «ірады», «антыхрысты», «чэрці», выкарыстоўвала любую дробязь, каб прычапіцца, зняважыць, ачарніць іх, усяляк здзеквалася з іх.

Нарэшце, у «святошы» саспеў яшчэ адзін каварны план. Калі падрос Колька — сын Любы і Мікалая, Кусцінская ўзялася за яго «выхаванне». Яна мела такую магчымасць: малы цэлымі днямі заставаўся з бабуляй адзін у доме, бацькі ж ішлі на работу.

І вось мы размаўляем з Колькам у прысутнасці бабулі.

— Колькі табе гадкоў?

— Пяць.

— Ты застаешся з бабуляй, калі таты і мамы няма дома?

— Так.

— А што ж яна табе расказвае? Казкі?

— Яна казкі не ўмее расказваць.

— А пра што ж яна гаворыць?

— Гаворыць, чаму дождж ідзе.

— Ну, чаму ж?

— Таму, што божанька злуецца... Ён не любіць бязбожнікаў.

Вось чаму, дарагія чытачы, вучыць Кусцінская свайго пяцігадовага ўнука.

Ёй мала таго, што яна заўчасна загнала ў магілу свайго мужа, скалечыла дзяцінства і юнацтва роднай дачкі. Яна хоча яшчэ адабраць шчаслівае дзяцінства і ў свайго ўнука.

Не, не выйдзе гэта ў вас, Ганна Кусцінская!

Не выйдзе, бо гэтага не хочуць ваша дачка і зяць, гэтага не дапусцяць іх сапраўдныя сябры і таварышы — савецкія людзі.

Першым чалавекам у Баранавічах, які прыняў блізка да сэрца гісторыю ў доме № 51 па вуліцы Каперніка, быў сакратар Баранавіцкага гарадскога камітэта партыі Міхаіл Іванавіч Дзялец. Калі мы расказалі яму пра гэтую гісторыю, ён зрабіў усё, каб дапамагчы Любе і Мікалаю. Люба неўзабаве атрымала новую кватэру ў цэнтры горада, а Колька пачаў хадзіць у дзіцячы сад.

Цяпер мы можам парадавацца разам з маладой сям'ёй, таму што добрая работа ды яшчэ добрая кватэра — гэта многае значыць. А яшчэ важней тое, што Люба і Мікалай, нарэшце, пазбавіліся ад суседства Кусцінскай — гэтай «святой дзікункі».

Ці шкадавала Люба, пакідаючы дом роднай маці і, магчыма, назаўсёды?

Паслухайце, што яна сама гаворыць наконт гэтага:

— Я вельмі рада, што вырвалася з дома маці — з гэтага пекла— і цяпер жыву так, як і ўсе грамадзяне. Цяпер я маю магчымасць выхаваць сваіх дзяцей сапраўднымі савецкімі людзьмі.

Ну, а што ж Ганна Кусцінская? Можа, яна бядуе, што ад яе пайшла дачка?

Аказваецца, не бядуе.

І праўда: гарбатага магіла выправіць...

«Духоўныя» ніці з дома нумар 51 па вуліцы Каперніка (між іншым, якая іронія лёсу — святы дух на вуліцы богаадступніка Каперніка!) вядуць у дом № 39 «Б» па Навагрудскай вуліцы. Тут жыве Іван Зеляneўскі — прасвітар баранавіцкай абшчыны евангелісцкіх хрысціян-баптыстаў. Дом у «святога» Івана добры, прасторны, з усімі выгодамі. Месца тут хапае не толькі яму, а і кватарантам. А ў доме тым, як у казцы, дабра поўна. Усё зроблена з густам: выдатная мэбля, дываны, парцьеры... Зусім не тое, што ў «рабы божай» Ганны Кусцінскай і ў дамах астатніх «братоў у Хрысце». Затое прасвітар, хоць нідзе і не працуе, а жыве прыпяваючы, сапраўды, як у раі. Паства і апранае, і корміць яго. Іван Зеляneўскі, навучаючы веруючых не карыстацца зямнымі дабротамі, сам, як бачыце, прагна хапае іх драпежнымі рукамі.

Сярод сваёй паствы Іван чалавек строгі. Яго слова — закон. А не, дык і прымусіць можа. І вось што аднойчы здарылася з 85-гадовай Настассяй Васільеўнай Серадой.

Гэтая хворая і кволая жанчына, паддаўшыся спакусам, вырашыла паспрабаваць шчасця ў «святой купелі». І вось яе прывялі на бераг ракі Мышанкі ў суправаджэнні прасвітара Івана Зеляneўскага. Ступіўшы ў халодную ваду, старая раптам спалохалася і падалася назад.

— Я не магу, — сказала яна.— Мне холадна і страшна...

— Нічога, нічога, лезь з галавой, не бойся, — падбадзёрваў яе прасвітар. — Гэта ж святая купель.

Але Серада стаяла на беразе ракі, калацілася ад холаду і не ведала, што рабіць далей. Тады падручныя Зеляneўскага сілком завялі жанчыну ў ваду і выкупалі яе з галавой. Калі закончылася «хрышчэнне», старую амаль у непрытомным стане вывелі з вады і апранулі. А праз некалькі дзён яна памерла. Так прасвітар дапамог Настассі Васільеўне Серадзе хутчэй развітацца з гэтым светам і трапіць у «рай».

Вядома, прасвітару з кожным днём усё цяжэй і цяжэй. Радзеюць рады яго «святога воінства». Людзі пакідаюць секту, бо пераконваюцца, што рэлігія, акрамя зла, цемры і душэўнай спустошанасці, нічога не дае чалавеку.

І недалёка, зусім недалёка той час, калі прасвітар Іван Зеляneўскі застанецца ў адзіноце. Інакш і быць не можа, бо ніякай «святой» вонкавай абалонкай не схаваць чорных спраў гэтага страшнага чалавека.

Вось і ўвесь расказ пра страшных і жорсткіх людзей, якія загубілі не адно чалавечае жыццё, пра тых, хто стаў ахвярай крывадушнасці або падману «святых» дзікуноў, а таксама пра тых, хто вырваўся з агіднага павуціння баптыстаў і ўбачыў сонца, вярнуўся да жыцця.

Яны, гэтыя «боскія слугі», не забіваюць з-за вугла і не падсыпаюць людзям атруты ў страву. О, не! У іх іншая, свая зброя, пра якую нам, будаўнікам камунізма, забываць нельга. І чым хутчэй гэтая зброя будзе вырвана з рук баптыстаў, тым лепш.

В. ПЛЕШАВЕНЯ.

Новыя кнігі

Выдавецтва Акадэміі навук БССР выпусціла ў свет кнігі:

Н. Яругін. Аб тых, хто выстаяў. Запіскі франтавіка. Рэдактар М. Лынькоў, 204 стар. Цана 44 кап. На рускай мове.

Гэта хвалюючы расказ аб баях за Ленінград у час Вялікай Айчыннай вайны з верасня 1941 года па люты 1942 года. Аўтар кнігі — непасрэдны ўдзельнік гэтых баёў, камандзір узвода процітанкавай артылерыі—проста і шчыра расказвае аб тых, хто выстаяў у барацьбе з ворагам, хто мужна абараняў горад Леніна. Яна разлічана на шырокае кола чытачоў.

В. К. Бандарчык. Еўдакім Раманавіч Раманаў. Рэдактары А. Залескі, М. Грынблат. 308 стар. Цана 50 кап. На беларускай мове.

Кніга прысвечана жыццю і навуковай дзейнасці вядомага дзеяча беларускай культуры — этнографа, археолага, фалькларыста і гісторыка Е. Раманава. У ёй аналізуюцца найбольш значныя яго навуковыя працы, якія з'яўляюцца энцыклапедыяй быту, культуры і творчасці беларускага народа другой палавіны XIX — пачатку XX стагоддзяў.

НА САМАДЗЕЙНАЙ СЦЭНЕ

Тэхнолаг Л. Гаўрылава, токар В. Красны, раздатчыца С. Капіроўская, слесар Б. Гінзбург, інжынер па тэхніцы бяспекі І. Лебедзеў і многія іншыя — самадзейныя артысты Гомельскага станкабудаўнічага завода імя Кірава. Яны карыстаюцца вялікім аўтарытэтам не толькі на заводскай сцэне, але і ў іншых калектывах горада. Цёпла сустрэлі самадзейны калектыў хлебаробы калгаса «Рассвет» Калінкавіцкага раёна, дзе артысты з'яўляюцца частымі гасцямі.

На здымку: (злева направа) удзельнікі мастацкай самадзейнасці **Б. Гінзбург, Л. Гаўрылава, С. Капіроўская, В. Красны і К. Набатаў** перад выступленнем.

Фота **В. Страчэнкава.**

Падзеі. Факты. Навіны

△ **Вялікую папулярнасць у слухача набыла камічная опера Іягана Штрауса «Лятучая мыш», прэм'еру якой паказвае сёння мінчанам калектыў Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.**

На беларускай сцэне опера ставіцца ўпершыню. Пастаноўку яе ажыццявілі дырыжор Т. Каламійцава і рэжысёр Ул. Броўкін. Хормайстар—А. Кагадзееў. Мастацкае афармленне зроблена па эскізах Я. Чамадурава. Танцы паставіў А. Апанасенка.

Галоўныя партыі ў спектаклі выконваюць: С. Ваяводская і Т. Шымко (Разалінда), Т. Ніжнікава і Т. Пастуніна (Адэль), С. Гулевіч і Н. Дзвінянінава (Арлоўскі), Ул. Глазаў і А. Саўчанка (Фальк), І. Балоцін і І. Шчацінін (Альфрэд), Р. Яўраеў (Фрош), В. Бруй і Ю. Спяранскі (Айзенштэйн) і іншыя.

Новы спектакль—опера «Лятучая мыш»—апошняя работа тэатра ў сёлетнім сезоне.

△ **У памяшканні Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі адбыўся вечар французскай музыкі. Ён быў арганізаваны Саюзам кампазітараў БССР, Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі і Беларускай дзяржаўнай кансерваторыяй. Прысутнічалі кампазітары і музыказнаўцы, рабочыя і служачыя прадпрыемстваў і будоўляў горада, моладзь.**

Вечар уступным словам адкрыла народная артыстка СССР Л. П. Александроўская. З дакладам аб французскай музыцы выступіла выкладчыца Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі С. Нісневіч.

Былі выкананы творы Маснэ, Шасона, Дэбюсі і іншых класікаў французскай музыкі. У канцэрце прынялі ўдзел салісты Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета і студэнты Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

△ **У Бабруйску закончыліся гастролі Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача. Тэатр паказаў шэсць спектакляў, з іх тры—для школьнікаў.**

Моладзь горада пазнаёмілася з пастаноўкамі «Квартэт Алямбар» Н. Віннікава, «Дзяўчынка з вяснушкамі» А. Успенскага і «Авадзень» Э. Войніч.

Самыя маленькія гледачы прагледзелі спектаклі «Прыгоды Чыпаліна» Д. Радары, «Казачны домік» М. Стэгліка. Вучням сярэдніх класаў быў паказаны спектакль «На граніцы» В. Белаазёрава.

Заўтра тэатр пачне гастролі ў Гродна.

У той вечар прасторная зала Маладзечанскай цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Крупскай была перапоўнена. Тут адбылася сустрэча чытачоў горада з беларускімі пісьменнікамі і паэтамі.

Цёпла сустрэлі прысутныя Максіма Танка, Івана Шамякіна, Янку Брыля, Анатоля Вялюгіна, Алеся Бачылу.

Сустрэчу адкрыў першы сакратар Маладзечанскага гаркома партыі Ул. Быкоўскі. Пісьменнікі выступілі з чытаннем сваіх твораў.

На здымках: 1. Максім **Танк** сярод чытачоў. 2. Іван **Шамякін** дае аўтограф. 3. Янка **Брыль** гутарыць з удзельнікамі сустрэчы.

Фота **М. Ляпяшынскага.**

Аляксандр МІРОНАЎ

ЛЮДЗІ ВЫСОКАГА АБАВЯЗКУ

НАРЫС

Шэры сакавіцкі дзень сцелецца панурымі нізкімі воблакамі над неабсяжнай і плоскай, як стэп, веснавой шэрай зямлёй. Гадзіну і другую імчыць «Пабеда» па роўнай, як стужка рулеткі, дарозе, абсаджанай абапал высознымі, у два-тры абхваты ля камля, ліпамі і бярозамі. Міма мільгаюць палі — то рудавата-шэрыя, ледзь прыцярушаныя нядаўнім снегам, то зялёныя ад кволых усходаў азіміны. Зрэдку праносяцца астраўкі яшчэ чорных, голых дрэў і кустоў і зусім рэдка — малыя астраўкі лесу, дзе паважна красуюцца стройнымі залацістымі стваламі мачтавыя сосны і прывітальна махаюць лапамі задуменныя і ўрачыстыя ёлкі.

Затое часта да самай стужкі шашы падступаюць нізкаватыя, невялікія па памеру, але самавітыя домікі. Іх многа на гэтай дарозе: праз пяць, праз шэсць кіламетраў — то гарадок, то пасёлак, а то і проста два-тры домікі калгаснай брыгады. Сустракаецца і нязвыклае для вачэй новага ў гэтых месцах чалавека: поле, зарослае густым хмызняком, і з хмызняку гэтага, як папераджальна ўзняты палец, узнімаецца да хмарнага неба адзінокі цагляны заводскі комін. Але хутка да гэтага прывыкнеш. Тут ішлі жорсткія, крывавыя бai з ужо разбітымі, але яшчэ не да канца разгромленымі гітлераўскімі ордамі, і з таго часу жыццё не паспела пакуль сцерці з зямлі сляды мінулай вайны.

Вось таму і прытармoжвае шафёр, уязджаючы ў чарговае паселішча, і паволі вядзе машыну паўз строгі граніт братніх магіл, што стракаціць залатымі радкамі прозвішчаў на белым мармуры мемарыяльных дошак. Кожны метр гэтай зямлі паліты крывёю герояў — савецкіх воінаў. І зямля гэта — кроўная, наша на вечныя векі.

— Зараз, — гаворыць спадарожнік пасля чарговага гарадка, што прамільгнуў міма, — паварот налева, а там і дома...

Ён не вельмі гаваркі, гэты каржакаваты, сярэдніх год афіцэр з зялёнымі прагалінамі на пагонах падпалкоўніка. Вось ужо другія суткі кружым мы па прыгранічных месцах, а я ні разу не чуў ад Міхаіла Пятровіча доўгіх развaжанняў аб тым, што мы бачым праз шкло машыны. Тлумачэнні яго кароткія, лаканічныя, затое вельмі дакладныя. Але на гэты раз стрыманасць пакінула падпалкоўніка. Я чую, адчуваю, як лагаднее голас Міхаіла Пятровіча і як у голасе яго гучыць гордасць:

— Добрая застава, адна з лепшых на нашым участку граніцы. Баявое, можна сказаць, гераічнае мінулае ў яе. І цяпер пагранічнікі выдатна нясуць службу.

...Першыя пагранічнікі прыйшлі сюды разам з часцямі Савецкай Арміі ў красавіку 1944 года і ў той жа дзень сталі на варту дзяржаўнай граніцы СССР. Фронт адсунуўся далей на захад — у Польшчу, потым у Германію, а тут нарэшце настала доўгачаканая мірная цішыня.

Цішыня. Так магло здацца. На самай жа справе ні цішыні, ні міру не было. Суседнія лясы, балоты і яры кішэлі гітлераўскімі салдатамі і афіцэрамі, што ратаваліся ад палону. Цераз граніцу на Захад стараліся ўцячы ад заслужанай помсты здраднікі Радзімы—паліцаі, карнікі і эсэсаўцы. Недзе блізка раз'юшана арудавалі бандыцкія шайкі нацыяналістаў.

Вось у такой трывожнай і цяжкай абстаноўцы і жыла, і змагалася, і несла сваю ганаровую службу застава, пра якую расказваў мой спадарожнік.

— І што ж цяпер?

— А пра тое, што цяпер, няхай лепш расказуць таварышы, якія сёння нясуць службу на заставе. Дарэчы, вось яна: бачыце, дах з чарапіцы? Нас, відаць, даўно чакаюць...

Начальнік заставы маёр Барыс Дзмітрыевіч Палякоў сапраўды чакаў прыезду гасцей, яго папярэдзілі па тэлефоне. Сярэдняга росту, плячысты, са зграбнай паставай, ён на першы погляд здаецца сур'ёзным, стрыманым чалавекам, не вельмі шчодрым на словы. Але варта пабыць з ім колькі часу, і пачынаеш адчуваць, як рады маёр прыезду гасцей, як хоча, каб было ім тут вельмі добра.

Перш за ўсё гэта адчуваеш па той цеплыні, з якой Барыс Дзмітрыевіч расказвае пра сваіх падначаленых. Для кожнага салдата і малодшага камандзіра ў яго скупаватыя, дакладныя характарыстыкі. Так можа здацца. А выслухаеш такую характарыстыку, і адразу перад табою паўстае не проста пагранічнік, які выдатна выконвае воінскі абавязак, а жывы, паўнакроўны чалавек з уласным характарам, асаблівасцямі, схільнасцямі, імкненнямі і нават марамі. І калі пазней гутарыш з гэтым чалавекам, ён і больш зразумелы табе, і ўжо больш знаёмы і бліжэйшы.

Затое пра сябе Барыс Дзмітрыевіч не любіць гаварыць. У пагранвойсках даўно. Служыў на розных граніцах. Мае некалькі ўрадавых узнагарод. Тут ужо некалькі год. Ці падабаецца? Вядома: бо ў гэтай заставы такое слаўнае баявое мінулае! Уся гэта зямля свята захоўвае памяць пра нашых герояў-воінаў!

— Не паверыце, калі пілуем дровы для кухні, часта з чурбакоў вымаем асколкі снарадаў. Вось якія бai тут ішлі паўтара дзесятка год назад.

— А цяпер?

— Ціха... Бываюць, вядома, выпадкі, не без гэтага. На тое і граніца. У мінулым годзе затрымана некалькі парушальнікаў. І сёлета ёсць...

Хочацца распытаць пра гэта, даведацца пра падрабязнасці, але Барыс Дзмітрыевіч, на правах гасціннага гаспадара, запрашае нас у сталоўку— паабедаць пасля доўгай дарогі.

Невялікі пакой, у ім два сталы, засланыя цыратай, і на іх смачны, наварысты боршч, грэцкая каша з мясам. Падае іх высокі, хударлявы, занадта сарамлівы хлопец у белай куртцы і такім жа белым кухарскім каўпаку на чорнавалосай галаве. Я ўжо чуў пра яго ад маёра, ведаю яго: гэта кухар заставы, салдат Алейнік, служыць трэці год. Кухар, як кухар: бездакорна, з душою выконвае нескладаныя, але турботныя свае абавязкі, справай гонару лічыць для сябе ў любы час сутак накарміць воінаў сытнай стравай, напаіць гарачым духмяным чаем. Увогуле, такі ж, як усе кухары-пагранічнікі на шматлікіх нашых заставах.

А з расказу Барыса Дзмітрыевіча вядома, што не — не зусім звычайны: з месяц назад разам з інструктарам службовага сабакі Аляксандрам Кракаценем Іван Алейнік затрымаў парушальніка дзяржаўнай граніцы СССР.

Адбылося гэта так. Глыбокай лютаўскай ноччу — а ноч надарылася цёмная, штармавая, з дажджом і снегам — самая «зладзейская» ноч, сігнал трывогі ўзняў на ногі ўвесь гарнізон заставы. Было вядома, што хтосьці спрабаваў перайсці граніцу з нашага боку на суседні, але, спуджаны ў самую апошнюю хвіліну, павярнуў назад, у тыл, і пачаў уцякаць. Хутка стала зразумела, што «госць» гэты зусім не выпадкова апынуўся ў прыгранічнай зоне. Ішоў ён вельмі хутка, умела і старанна маскіраваў свой след, асцярожна абыходзіў населеныя пункты.

У такіх выпадках на перахоп парушальніка выходзяць амаль усе людзі заставы, бо парушальнік гэты яўна не просты і злавіць яго трэба любой цаной. Вось чаму і прызначыў маёр Палякоў у дапамогу праваднiку службовага сабакі ўжо не кухара, а салдата-пагранічніка Івана Алейніка. Барс, чарнаплямы прыгажун, не зважаючы на дождж і снег, адразу ўзяў чужы след і, нацягваючы туга павадок, хутка павёў праследвальнікаў па ім.

Аляксандр Кракацень — дужы, плячысты, вынослівы і загартаваны хлопец. Інструктар службовага сабакі нясе на заставе кругласутачную вахту, і таму імклівы бег у непагодлівую ноч быў для яго не навіной: да ўсялякага паспеў прывыкнуць, ды і Барс дапамагаў, увесь час цягнуў за сабой на павадку. А Іван Алейнік і слабейшы, і ў плячах вузейшы і галоўнае — вынослівасць не тая. Ён сам прызнаваўся пазней таварышам, што былі хвіліны ў час гэтага няспыннага бегу, калі ў вваччу цямнела ад напружання, галава кружылася — здавалася, вось-вось упадзе на зямлю. Але асаблівае пачуццё — вялікае пачуццё абавязку — загадвала трымацца з усіх сіл і бегчы, не адстаючы ад праваднiка і сабакі.

І не адстаў. Спачатку шапку скінуў — зрабілася лягчэй. За ёю ў цемру паляцелі пальчаткі, папруга. Нарэшце і бушлат стаў лішнім. І вось ужо ў адной нацельнай кашулі бег пагранічнік па следу ворага, не адчуваючы, як ледзяны дождж сячэ і сячэ яго па голай галаве, па мокрай спіне, па шыі і грудзях.

На золку ўдалося, нарэшце, дагнаць і ўзяць парушальніка. Той нават супраціўляцца не паспеў — настолькі нечакана і грозна рушылі на яго з перадранішняй імглы, з аднаго боку, чалавек з гырклівым сабакам, з другога — расхрыстаны, задыханы, але страшны ў сваім гневе юнак з аўтаматам напагатове. Кароткае «Рукі ўгару!» — і ўсё; сціснуўся, паслухмяна апусціў плечы. А калі вярталіся назад на заставу пасля пяцігадзіннага гэтага бегу, ведучы з сабою цяпер пакорлівага парушальніка, усё той жа старанны і нястомны Барс вёў іх па ўласных слядах, шукаючы раскіданае ноччу адзенне. І вярнуўся Іван Алейнік на заставу такім жа, як ішоў у пагоню: апрануты па форме, стомлены, затое бязмежна шчаслівы, што выстаяў да канца.

Старшы сержант Аляксандр Кракацень у дазоры.

Фота **І. Ігоніна.**

З праваднiком службовага сабакі радавым Аляксандрам Кракаценем мы пазнаёміліся неўзабаве пасля абеду, калі ён з'явіўся па выкліку маёра Палякова разам са сваім чацвераногім сябрам Барсам. Сам ён з Вінніцкай вобласці, былы калгаснік, і зноў вернецца ў родны калгас наступнай восенню, пасля таго, як закончыць вайсковую службу. Высокі, бялявы, дужы, з добрай усмешкай на прадаўгаватым твары. Сустрэнеш такога ў горадзе ці на калгасным полі і, магчыма, пройдзеш міма, не звярнуўшы ўвагі, не запомніўшы. А тут — не, тут Кракацень на асобным уліку і становішчы, і не толькі на заставе, але і ў навакольных калгасах, і нават у горадзе, што за два дзесяткі кіламетраў ад гэтых месц. І суседзі, пагранічнікі сумежнай братняй дзяржавы, добра ведаюць яго, бо ім не раз дапамагаў Кракацень са сваім неразлучным Барсам. І трэба сказаць, што заслужаная гэта слава дасталася праваднiку зусім нялёгка.

Пачалося ўсё амаль тры гады назад, калі маладога калгасніка прызвалі на вайсковую службу ў пагранічныя войскі. У родным калгасе Аляксандр меў справу з конямі і спачатку на новым месцы маўкліва сумаваў па іх. І раптам аднойчы, яшчэ ў атрадзе, убачыў, на сваё шчасце, такіх жа, як сам ён цяпер, маладых пагранічнікаў з вялікімі, вушастымі сабакамі на павадках. Убачыў і замёр ад захаплення: ну і сабакі, толькі гаварыць не ўмеюць, а так усякае чалавечае слова разумеюць!

Першае гэта знаёмства і вырашыла далейшы лёс хлопца. У той жа дзень ён папрасіўся ў школу службовай сабакагадоўлі і не адступіўся да таго часу, пакуль не прынялі туды. Уся зіма пайшла на вучобу, а вясною Кракаценю далі дагледзець дзевяцімесячнае шчанё, з якога цяпер ён ужо сам павінен быў абучыць службовага баявога сабаку.

І абучыў. Вось ён стаіць, прыгажун Барс, ледзь прыкметна шавелячы чуйнымі вострымі вушамі. Стаіць, акружаны пагранічнікамі, з якіх ніводзін, у тым ліку і сам начальнік заставы, не мае права блізка падысці ні да яго, ні да яго праваднiка. Тут існуе абавязковае правіла: сабака павінен ведаць толькі свайго праваднiка, павінен і слухаць, і падпарадкоўвацца, і разумець толькі яго. Усе астатнія для службовага сабакі — чужыя, і па першаму ж сігналу інструктара сабака павінен не проста ўзяць, але зрабіць бездапаможным і пакорлівым любога, на каго інструктар пакажа. Колькі ўпартасці, настойлівасці, цярплівасці і любві да жывёлы трэба мець, каб выгадаваць і абучыць такога разумнага звера! Колькі настойлівасці і ўмення трэба мець, каб навучыць Барса ў любой абстаноўцы, пры любых умовах і надвор'і браць след парушальніка! І не проста след, а даўні, пакінуты дзве, чатыры, шэсць і больш гадзін назад.

Вось чаму і ведаюць Барса і праваднiка Кракаценя ва ўсім наваколлі і нават у суседнім горадзе. Некалькі разоў былі выпадкі, што адтуль званілі з міліцыі і прасілі тэрмінова прыслаць у горад славутага Барса: адбыўся крадзеж. Праваднік са сваім другам заўсёды выязджае па такіх выкліках, а калі вяртаецца, дык толькі паціскае плячыма ў адказ на роспыты таварышаў:

—Знайшлі, вядома. Куды ж ім дзецца, зладзеям. Хіба ад нас уцякуць?!

За апошні год з лішнім Барс не страціў ніводнага следу ў прыгранічным раёне, калі на след гэты яго ставіў праваднік Кракацень. За гэты час у суседнім горадзе не было ніводнага буйнага крадзяжу.

Барыс Дзмітрыевіч знаёміць мяне з іншымі людзьмі. Расказвае пра салдата літоўца Саулюса Пупкуса, які асвойвае ў вольны ад службы і заняткаў час прафесію шафёра, пра другога літоўца, ефрэйтара Юстаса Шаркуса, які стаў тут, на заставе, членам партыі, выдатным следапытам і вопытным электрыкам, пра намесніка сакратара камсамольскай арганізацыі салдата ўкраінца Віктара Акульскага, якога ведае і паважае ўся моладзь раёна.

— Здзіўляючая цяга нашых салдат і малодшых камандзіраў да вучобы, — гаворыць начальнік заставы. — Пачынаеш знаёміцца з навічком і даведваешся, што ў сваім калгасе, на сваім заводзе ён быў перадавіком, часта ўдарнікам ці членам брыгады камуністычнай працы, рацыяналізатарам, наватарам вытворчасці. Ён і тут, усе тры гады службы, стараецца не парываць сувязь са сваім калгасам або прадпрыемствам. Імкнецца не толькі не адстаць ад таварышаў, ад калектыву, у які вернецца пасля вучобы, але прыйсці туды яшчэ больш вопытным, з большымі ведамі, чым раней.

— І гэта тыпова для ўсіх?

— Для ўсіх без выключэння!

З довадамі Барыса Дзмітрыевіча нельга не пагадзіцца. Тым больш, калі паспеў ужо блізка пазнаёміцца з людзьмі, якія ахоўваюць працу і спакой нашай краіны, з іх спадзяваннямі і імкненнямі.

З перспектывай думае пра сваю будучыню літоўскі хлопец Юстас Шаркус, які захапіўся цікавай прафесіяй электрамантажніка, жыхар Поўначы Віктар Раждзественскі, які вывучае шафёрскую справу, — «пасля арміі шафёрам вярнуся ў родны калгас». Думае і былы ўдарнік камуністычнай працы, токар па металу з ленінградскага завода імя Рашаля Валерый Сычоў, які прагна чытае пісьмы свайго сябра, таксама токара Акунёва пра тое, якія выдатныя станкі найноўшых канструкцый устанаўліваюць цяпер у іх цэху; і маладыя салдаты — беларусы Іван Ярашэвіч, Іван Казакевіч, Яўген Старавойтаў, Мікалай Дзярненка, якія цвёрда і канчаткова вырашылі кожны для сябе, куды пасля арміі пойдзе іх жыццёвы шлях: адзін — на Полацкі нафтаперагонны завод, другі — у падземныя хорамы Салігорскага калійнага камбіната, трэці — на будоўлю Бярозаўскай электрастанцыі, чацвёрты — на генеральную асушку родных палескіх балот...

Відаць, па выразу майго твару Барыс Дзмітрыевіч зразумеў, як усхвалявала мяне гаворка пра гэтых выдатных людзей-пагранічнікаў. Ён сціснуў мой локаць, усміхнуўся:

— Ведаеце што? Паедзем у калгас «Перамога», я хачу пазнаёміць вас з Аленай Цімафееўнай Стрэльнікавай. Пра яе вы таксама абавязкова павінны напісаць!

І вось мы ў калгасе: вясна, лужыны, важна ходзяць гракі па яшчэ бурай раллі палёў, дымяцца кучы свежага гною ля малочнатаварнай фермы. Чарада хлапчукоў і дзяўчынак адразу ж акружыла нас, і варта было папрасіць іх паклікаць Алену Цімафееўну, як усе яны адразу ж кінуліся ў розныя бакі, на пошукі.

— Нашы памочнікі, — усміхнуўся Палякоў, — любую просьбу выконваюць, як баявы загад.

Хутка, чмякаючы ботамі па гразі, прыйшла Стрэльнікава. З Барысам Дзмітрыевічам яна прывіталася, як са старым і добрым знаёмым, за руку, па-мужчынску моцна. Маленькая, ніжэй сярэдняга росту, хударлявая. Але столькі сіл у яе, столькі парывістасці, хуткасці ў кожным руху, у кожным жэсце, што, здавалася, не з пажылой жанчынай гутарым мы, а з зусім юнай дзяўчынай-падлеткам. Толькі твар сведчыць пра іншае: ён з глыбокімі складкамі ля рота, з сеткаю зморшчын вакол праніклівых і крыху сярдзітых вачэй, з моцна сцятымі губамі маленькага рота. Твар чалавека, які многа пабачыў і нямала пражыў. Мне здалося, што жанчына не вельмі гаваркая, не вельмі ветлівая і не вельмі рада няззваным гасцям, якія так недарэчы адарвалі яе ад пільнай справы.

Уражанне гэта рассеялася, як толькі мы пачалі гаворку.

— А што мне расказваць пра сябе? — усміхаючыся, перапытала Алена Цімафееўна, і зморшчыны адразу разгладзіліся, зніклі са смуглага ад зімовых балтыйскіх вятроў твару, вочы з шэрых сталі сініх-сінія, як тое ж балтыйскае бяздоннае неба. — Нічога асаблівага. Працую вось, жыву... У гэтых месцах з сорак дзевятага года: прыехала з Тамбоўскай вобласці, радавой калгасніцай. Цяпер загадваю малочнатаварнай фермай. У нас

(Заканчэнне на 4-й стар.).

*) Поўнасцю нарыс друкуецца ў часопісе «Нёман».

ЛЮДЗІ ВЫСОКАГА АБАВЯЗКУ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

258 галоў рагатай жывёлы і цялят. Спачатку цяжка было, а цяпер і з кармамі справіліся, і па надоях малака не апошняе месца ў раёне займаем. Што ж яшчэ трэба?

— Вы пра сям'ю сваю раскажыце,—асцярожна папрасіў Палякоў, — пра сваё падраздзяленне.

— Бач, як прыліпла да нас гэта званне! — засмяялася Стрэльнікава. — Сапраўды падраздзяленне: дзесяць дзяцей у мяне—шасцёра сыноў і чатыры дачкі. Малодшаму, Міцю, паўтара года, старэйшаму, Івану, дзевятнаццаць год. Малодшыя або дома, або ў школе, у іх свой клопат, а старэйшыя на калгаснай працы. Скардзіцца не буду: выхоўваю іх у працы. Іван, дык ён і пастухом быў, і даяром на ферме ў мяне. І цяпер там працуе. Муж таксама: хоць і хворы, але нічога, спраўляецца, на ферме ваду для жывёлы пампуе. Так і ўсё наша падраздзяленне: калі толькі дзе прарыў у калгасе — мы адразу туды.

Адчуваецца, што маці-гераіня Алена Цімафееўна Стрэльнікава ганарыцца сваёй вялікай і дружнай сям'ёй. Адчуваецца па тым, як падрабязна, з ласкавай жартаўлівасцю расказвае пра кожнага хлопчыка і дзяўчынку, пра іх характар і звычкі; па той прагнай уважлівасці, з якой дзеці прыслухоўваюцца да слоў маці, па іх гатоўнасці пабегчы туды, куды яна скажа, і тут жа зрабіць усё, што яна папросіць; па здзіўляючай чысціні ў пакоі, дзе мы сядзім, — непафарбаваная падлога чыста вымыта, усюды ўзорны сямейны парадак. Можна сабе толькі ўявіць, якой працы і клопату каштуе ўсё гэта. І я пытаюся:

— Цяжка вам? Праца на ферме, сям'я... Мусіць і дня не хапае?

Позірк Алены Цімафееўны робіцца заклапочаны і строгі.

— А як вы думаеце? — ледзь прыкметна ўздыхнуўшы, адказвае яна.—Учора вось прыйшла дадому з пасяджэння праўлення калгаса а трэцяй гадзіне ночы, а ў шэсць раніцы ўжо зноў на ферме. Дэпутацкія абавязкі таксама часу патрабуюць: нездарма ж мяне «зубастай» за мой характар завуць. І накарміць усю сям'ю трэба, і абмыць, і абшыць, абуць. Цяжка...

І раптам вочы Стрэльнікавай успыхваюць, робяцца ясныя-ясныя, прамяністыя, зусім маладыя:

— Затое вольная я! — гаворыць яна, горда адкідваючы галаву.—Затое—чалавек!

Здавалася б, што агульнага паміж гэтай калгаснай і пагранічнікамі, пагранічнай заставай? Аказваецца — многа [illegible]. За час жыцця ў тутэйшых месцах Алена Цімафееўна асабіста затрымала трох небяспечных парушальнікаў дзяржаўнай граніцы СССР. Апошняга з іх — [illegible] назад. Пра гэтага апошняга яна і расказвае падрабязна, таму што выпадак яшчэ свежы ў яе памяці. Расказвае так:

— Позняя восень, халадна, а ў хаце ў мяне ні палена дроў. [illegible] плячо і ў лес, вунь туды, бачыце? Сама прынясу! Вяртаюся з лесу з вязанкаю, гляджу, а непадалёку з-за дрэў чалавек выходзіць. Нічога сабе, мардаты і ў плячах шырэйшы за мяне разы ў два. Аднак адразу відаць: не наш, не тутэйшы. І я папрасіла яго дапамагчы мне дровы дадому данесці. Інакш уцячэ, шукай потым.

Ну, яму ўжо не адчапіцца ад мяне. Ідзём. Я нібы незнарок: «Адкуль?» ды «Куды ідзяце?» Пляце лухту, нібы таварыша нейкага шукае, у водпуск да яго прыехаў. І вёскі суседнія правільна называе, вызубрыў, значыць, тутэйшую нашу геаграфію. Ну, прывяла дадому, пасадзіла з мужам, на стол сабрала паесці: прытаміўся чалавек з дарогі, трэба ж сіл набрацца. Маргнула мужу: маўляў, гавары з ім, не давай апамятацца! А сама за падойнік ды на двор, нібы карову даіць, сырадойчыкам госця частаваць.

Выйшла і бягом да суседзяў, бярыце каня, скачыце на заставу! Некаторыя нават пачалі былі падсмейвацца: усё табе шпіёны мрояцца... Вярнулася ў хату, наліваю малака поўны кубак, а ў самой, не верыце, рукі трасуцца: што, як здагадаецца ды вось гэтакімі ручышчамі за мяне і за мужа возьмецца, — не войкнеш! Аднак нічога, п'е сабе малачко, на размовы нашы то «так», то «не» адказвае. А сам нібы і не спяшаецца да сябрука свайго, якога з самай вайны, паводле яго слоў, не сустракаў, не бачыў. Так за размовамі можа гадзіна, можа больш прайшло, і расчыняюцца, нарэшце, дзверы хаты, і на парозе—вось яны, Барыс Дзмітрыевіч, а з імі салдаты з заставы: «Дзень добры, грамадзянін, прад'явіце вашы дакуменцікі па ўсіх законных правілах». Панурыўся мой «госць», ласкавейшы за нецеля стаў. Толькі глянуў на мяне потым, нібы рубель падарыў, і зубамі скрыгатнуў. Ды мне ад гэтага, прабачце, ні насмарку, ні кашлю...

Алена Цімафееўна падыходзіць да шафы з адзеннем, дастае цёмна-сіні жакет з сярэбраным медалем «За отличие в охране государственной границы СССР».

— Вось, — строга гаворыць яна, паказваючы на медаль. — Астатнія ордэны і медалі, іх у мяне пяць, асобна хаваю. А гэты заўсёды пры мне. Таму — баявы, паколькі і я стаю на баявой ахове маёй краіны.

Мы рассталіся ля варот цаглянага будынка малочнатаварнай фермы. Гразь па-ранейшаму хлюпала пад нагамі, з боку Балтыкі чаплывалі нізкія попельна-шэрыя хмары, якія неслі то дождж, то апошні ў гэту вясну снег. Стрэльнікава спяшалася, на ферме яе чакалі тэрміновыя справы. Яна падала кожнаму з нас далонь, складзеную лодачкай, але шорсткую, цвёрдую ад шматгадовых працоўных мазалёў, і заспяшалася, амаль пабегла да фермы, ужо сярдзіта дапякаючы кагосьці за нейкі недагляд. Веснавая гразь так і пырскала ва ўсе бакі фантанчыкамі з-пад яе ботаў. А мне раптам прыгадаліся неўміручыя радкі Някрасава вось пра такую, пра рускую нашу жанчыну. «Коня на скаку остановит, в горящую избу войдет...» І падумалася: колькі яшчэ ёсць у нас фіфаў, не вартых падноска вось гэтай заклапочанай жанчыны, якая ўсё робіць для людзей, — гэтага Чалавека вялікага абавязку і вялікай чалавечай душы! І—не ведаю, як гэта атрымалася — вырвалася ў мяне горкае, гнеўнае:

— Ім бы стаць перад ёю на калені вось у гэту [illegible]

[illegible] заставы, і ўсе салдаты ведаюць не проста ў твар, а па імені ўсіх без выключэння мясцовых жыхароў. Удзельнікі мастацкай самадзейнасці заставы часта выязджаюць з канцэртамі ў калгасныя і рабочыя клубы. Камсамольцы-пагранічнікі праводзяць вельмі многія мерапрыемствы разам з мясцовымі камсамольцамі. У дні свят на заставе заўсёды поўна жаданых гасцей. Сярод воінаў-пагранічнікаў ёсць і лектары, і дакладчыкі, і агітатары па самых надзённых пытаннях. Ні адно каштоўнае пачынанне, якое зараджаецца ў глыбіні краіны, на заводах і фабрыках, у калгасах і на новабудоўлях, не застаецца не падхопленым тут, у гэтых суровых і строгіх мясцінах.

Узяць хоць бы дружыны грамадскага парадку, якія ўжо не першы год паспяхова працуюць і ў вялікіх гарадах краіны, і ў многіх раённых цэнтрах: што, здавалася б, рабіць ім тут, дзе не так ужо мнагалюдна? А, аказваецца, знайшлася справа, ды яшчэ якая! Толькі сталі яны тут не звычайнымі камсамольскімі дружынамі і патрулямі, а баявымі дружынамі, вернымі памочнікамі вартавых нашых граніц. Як толькі трывога на граніцы — зараз жа дзесяткі дружыннікаў узнімаюцца на ногі: удзень ці ўночы, у дождж ці ў снежны буран — усё роўна! І, суровыя, пільныя, бязлітасныя ў сваёй нянавісці да ворага, неадольнай заслонай прыкрываюць доступы да граніцы, і не толькі чалавеку, але і мышаняці не прашмыгнуць: знойдуць!

Вельмі маляўніча расказаў пра гэта Юстас Шаркус, вясёлы і крыху экспансіўны салдат-літовец з заставы маёра Палякова. На вучэбных занятках і трэніроўках яму нярэдка даводзіцца выконваць абавязкі «парушальніка» граніцы: змяніўшы форму пагранічніка на цывільнае адзенне, хлопец як мага непрыкметна прабіраецца нябачнымі сцежкамі і па бездаражы то з тылу да граніцы, то наадварот, ад граніцы ў тыл. А таварышы яго, паднятыя па баявой трывозе, павінны ў такіх выпадках па слядах і як мага хутчэй знайсці і затрымаць «парушальніка».

— Я тут кожную травінку, кожны пень і купіну балотную ведаю, — гаворыць Юстас, — і ўсё ж доўга вадзіць за нос хлопцаў удаецца не часта. А ўзнімуць дружыннікаў—і зусім стоп: як уцячэш, калі за кожным кустом, за кожным пагоркам чакаюць цябе пільныя вочы?! Ледзь сгупіў—і адразу гатова: «Рукі ўгару!»

— Так-такі ні разу і не ўдалося дайсці хоць бы да суседняга горада?

Шаркус смяецца:

— Адзін раз дайшоў. Дружыннікаў не падымалі, толькі для сваіх вучобу праводзілі. І каб было цяжэй, «знайшлі» мой след толькі пад раніцу, гадзін праз шэсць пасля таго, як я «перасек» граніцу. Ну, скажу вам, думаў у той раз—нізашто не зловяць! Горад — вось ён, зусім побач, яшчэ хвілін дваццаць — і нырну туды, згублюся. Ранак сонечны, на дарозе ні жывой душы. Іду сабе, радуюся: усіх абвёў, падзяку ад начальніка заставы атрымаю. Як толькі падышоў да крайніх домікаў, раптам стары на веласіпедзе нагамі круціць, цыгаркаю пыхкае: «Пачакай, грамадзянін, ці не скажаш, якая цяпер гадзіна?» Давялося, вядома, спыніцца. Я з ім таксама дымок папяросны пусціў, размаўляю пра тое, пра сёе, а ён усё па баках паглядае. Ды раптам схапіў мяне за рукі, — адкуль сілы ўзяліся,—вочы злосныя, бародкаю трасе: «Ведаем мы вас, субчыкаў, птахаў залётных! А ну, не дыхай, а то зараз паміж вачэй!» Азірнуўся я — яшчэ двое падбягаюць. І павялі мяне, няшчаснага «парушальніка», прамой дарогай у аддзяленне міліцыі. А насустрач, гляджу, нашы хлопцы, нарад наш спяшаецца. Аказалася, даўно ўжо высачылі мяне хлопцы, але не бралі, вырашылі пусціць да самага горада, каб праверыць, як сустрэнуць там.

Шаркус смяецца. Смяецца, слухаючы яго, і начальнік заставы маёр Палякоў: вельмі ўжо смешна расказвае хлопец пра няўдалыя свае прыгоды. І хоць мне таксама смешна, але і радасна ад усведамлення, што граніца маёй Айчыны ўвесь час на такім моцным замку.

З гэтым светлым і радасным пачуццём я назаўтра пакідаю заставу. Пакідаю надоўга, а, магчыма, назаўсёды, хоць і думаю, што пройдзе некаторы час, і пацягне мяне сюды, настойліва і ўладарна пацягне да гэтых сціплых, простых, прывабных і мужных людзей, знаёмства з якімі захаваецца на ўсё маё жыццё.

Так, пацягне, я ведаю. Таму што тут кожны дзень адбываецца штосьці новае, цікавае.

Таму, што тут цяжка, а, значыць, і добра.

Таму, што любому, хто пабывае на заставе, захочацца, як захацелася мне, быць хоць у чым-небудзь падобным да гэтых людзей, якія дзень за днём і год за годам жывуць адным: вялікім і высакародным пачуццём свайго светлага патрыятычнага абавязку.

РОДНЫЯ КРАЯВІДЫ

Многа цудоўных, маляўнічых мясцін на нашай зямлі. Адну з такіх мясцін вы бачыце на гэтым здымку, зробленым фотааматарам П. Чайкоўскім.

ЁН КЛІКАЎ ДА СВАБОДЫ

Да стагоддзя з дня смерці Іоахіма Лелевеля

У чэрвені чарговы ліст герцэнаўскага «Калакола» прынёс сумную вестку [illegible] польскага народа: «Іоахім Лелевель памёр 29 мая ў парыжскай бальніцы на 76-м годзе жыцця. Гэта адзін з самых сумленных і высакародных людзей польскага выгнання». «...Лепшы з лепшых, які захаваў у старым целе маладое сэрца і юны, паслухмяны, па-дзіцячаму чысты, блакітны позірк...» — такім запомніўся Герцэну выдатны польскі гісторык і рэвалюцыянер. Смерць Лелевеля была стратай не толькі польскага народа. Па ім сумавалі лепшыя прадстаўнікі Расіі і Еўропы. Са смуткам сустрэлі гэту вестку Літва і Беларусь, дзе ён пакінуў добрую памяць аб сабе.

Іоахім Лелевель нарадзіўся ў 1786 г. у Варшаве. Аднак яго жыццё і дзейнасць цесна звязаны з Вільняй, якая была тады адным з галоўных культурных цэнтраў Польшчы, Літвы і Беларусі. Упершыню прыехаў ён у Вільню васемнаццацігадовым юнаком у 1804 г. У старажытным Віленскім універсітэце будучы вучоны і рэвалюцыянер вывучае гісторыю і ўносіць свежы струмень у студэнцкае жыццё. Пры яго ўдзеле было створана «Таварыства ўдасканальвання моладзі ў навуцы і ведах» («Таварыства філаматаў»). Ён быў у ліку першых, хто пасля задушэння паўстання Касцюшкі пачаў абвяшчаць ідэі барацьбы за свабоду і незалежнасць.

У 1815 г. Лелевель зноў з'явіўся ў Вільні, цяпер ужо ў якасці выкладчыка ўсеагульнай гісторыі ва універсітэце, выхаванцам якога ён з'яўляўся. Малады вучоны стаў кумірам студэнтаў. Аўдыторыя ў час яго лекцый заўсёды была перапоўнена. З прыездам Лелевеля ў Вільні ўзнікла новае таварыства філаматаў. На гэты раз яно было звязана з імёнамі Адама Міцкевіча і яго сяброў — вучняў Лелевеля. Шматлікія навуковыя работы гісторыка ўпрыгожвалі ў гэты перыяд «Тыгоднік віленскі». Аднак на выкладчыка-дэмакрата скоса глядзела універсітэцкае начальства, яго не ўдастоілі нават звання ад'юнкта, і ў 1818 г. ён вымушаны быў пакінуць Вільню.

Толькі праз тры гады атрымаў ён даўно заслужанае званне прафесара Віленскага універсітэта. Новы прыезд славутага гісторыка ў Вільню ў 1822 г. выклікаў радасць сярод яго літоўскіх і беларускіх сяброў. Міцкевіч прысвяціў яму свой славуты верш:

...Прими венок, сплетенный нами,
И погордиться тем нам разреши, любя,
Что для него цветы мы взяли у тебя

І. Лелевель зноў сеяў у Вільні патрыятычныя і дэмакратычныя ідэі. Ён заклікаў студэнтаў займацца вывучэннем гісторыі Літвы і Беларусі. Вялікі патрыёт, ён у той жа час заклікаў моладзь не замыкацца ў нацыянальную шкарлупу. «Лёс краін і народаў, — гаварыў ён,—залежыць не толькі ад адной іх стойкасці і памылак, але і ад усеагульнага руху...» Царскія ўлады былі ўстрывожаны ростам патрыятызму сярод моладзі. Пачаліся арышты сярод філаматаў. Дабраліся ўлады і да Лелевеля. У 1824 г. яго ўплыў на моладзь быў прызнаны шкодным, і яму прапанавалі вярнуцца на радзіму.

Пасяліўшыся ў Варшаве, Лелевель дзеліць час паміж навуковымі заняткамі і палітычнай дзейнасцю. У якасці дэпутата сейма ён адстойвае дэмакратычныя, антыклерыкальныя пераўтварэнні. У перыяд паўстання 1830—1831 гг. Лелевель увайшоў у склад часовага ўрада, прадстаўляючы ў ім найбольш левыя, рэвалюцыйныя колы. Паводле слоў Маркса і Энгельса, ён «абвясціў аграрную рэвалюцыю адзіным сродкам выратавання краіны», чым выклікаў шалёную нянавісць з боку арыстакратыі.

За ўдзел у паўстанні Лелевель быў завочна прыгавораны царскім судом да павешання. Уцёкшы за граніцу, ён некаторы час жыў у Парыжы. Напісаны ім зварот «Да братоў-рускіх», які заклікаў палякаў і рускіх да сумеснай барацьбы супраць царызму, паслужыў падставай для высылкі яго з Францыі ў 1833 г.

Не будучы марксістам, Лелевель належаў да ліку лепшых прадстаўнікоў міжнароднага дэмакратычнага руху. Працяглыя сяброўскія адносіны звязвалі яго з заснавальнікамі навуковага сацыялізма К. Марксам і Ф. Энгельсам. Характэрна, што Лелевель займаў пост таварыша старшыні для Польшчы ў інтэрнацыянальнай «Дэмакратычнай асацыяцыі» ў Брусэлі, у якой таварышам старшыні для Германіі быў Маркс. Лелевель вітаў выхад у свет «Маніфеста Камуністычнай партыі».

Знаходзячыся ў эміграцыі, ён не забываў Літвы і Беларусі. У 1835-1838 гг. рэвалюцыйную работу ў Беларусі, Літве і на Украіне вёў яго саратнік па «Маладой Польшчы» Шыман Канарскі. У цесным кантакце з Канарскім дзейнічаў беларускі рэвалюцыянер і паэт Францішак Савіч. 4 красавіка 1837 г. Камарынскі пісаў Лелевелю: «Маю сувязь з добрымі людзьмі ў Люблiншчыне, Падляссі і Беларусі».

Лелевель памёр у Парыжы, куды быў перавезены сябрамі за два дні да смерці.

За больш чым паўвяковы перыяд навуковай дзейнасці Лелевель напісаў вельмі многа. Выдадзены ў 1854—1868 гг. далёка не поўны збор яго твораў складаецца з 20 тамоў. Апрача многіх прац па гісторыі Польшчы, ён напісаў кароткую гісторыю Літвы і Русі, «Старажытную гісторыю Індыі» і інш. Застаючыся на ідэалістычных пазіцыях, Лелевель зрабіў вялікі крок наперад у параўнанні са сваімі настаўнікамі — папярэднімі гісторыкамі. У польскую гістарыяграфію ён увайшоў як кіраўнік буржуазна-дэмакратычнай (так званай «рамантычнай») школы. У сваіх працах ён імкнуўся ўзнавіць гісторыю працоўных мас, здолеў прыйсці да разумення гістарычнага працэсу як барацьбы эксплуатуемых і эксплуататараў. «Сваімі стараннымі даследаваннямі эканамічных умоў, якія ператварылі польскіх сялян са свабодных у прыгонных, стары Лелевель зрабіў куды больш для высвятлення заняволення сваёй радзімы, чым цэлая група пісьменнікаў, у якіх увесь багаж зводзіўся проста да лаянак у адрас Расіі», — пісаў Маркс. Варожы да шляхецкага нацыяналізму, Лелевель рашуча асуджаў і выкрываў сацыяльнае і нацыянальнае прыгнечанне працоўных Беларусі і Украіны ў феадальнай Рэчы Паспалітай, з павагай і захапленнем гаварыў пра іх гераічную барацьбу супраць магнацка-шляхецкага прыгнёту. Гаворачы пра вызваленчую вайну ўкраінскага і беларускага народаў пад кіраўніцтвам Багдана Хмяльніцкага, Лелевель пісаў: «Казацкія атрады, якія ўварваліся ў Літву, знайшлі там сваіх адзінаверцаў, народ, які гаварыў на адной мове з імі: сяляне і гараджане паўсталі і аблягчылі Хмяльніцкаму захоп вёсак і найбольш значных гарадоў. Казакі авалодалі трэцяй часткай Літвы, бо знайшлі спачуванне ў яе рускім (беларусім.—**Г. К.**) насельніцтве. Казацкі бунт—гэта паўстанне народа... Народ, які быў узняты заклікамі казакаў і які змагаўся разам з імі за агульную справу, стаў актыўным. Рэдкае ў гісторыі відовішча, відовішча, захапляючае і цудоўнае!»

Не дзіўна, што імя Лелевеля было вельмі папулярным у Беларусі. Яго партрэты захоўвалі ў многіх дамах разам з сямейнымі рэліквіямі, хоць царскія ўлады хацелі знішчыць у народзе самую памяць пра Лелевеля. Такія фатаграфіі можна нярэдка сустрэць далучанымі да следчых спраў удзельнікаў паўстання 1863 г.

У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве СССР у Маскве захоўваецца цікавы дакумент, які сведчыць пра вялікую павагу, якой карысталася імя Лелевеля сярод мінчан. Даведаўшыся аб смерці Лелевеля, мінчане звярнуліся да царскіх улад з просьбай дазволіць, як тады было прынята, наладзіць цырыманіяльную паніхіду ў памяць выдатнага гісторыка. Царскія ўлады, вядома, адхілілі гэтую просьбу. І ўсё ж паніхіда адбылася 13 ліпеня 1861 г. у мінскім кафедральным касцёле. Яе арганізатары выкарысталі тое, што ў гэты час у Мінску памёр цёзка Лелевеля, нічым не славуты Іоахім Кудзіновіч. Царскія ўлады спахапіліся вельмі позна, пасля заканчэння цырымоніі. Вось што пісаў наконт гэтага мінскі губеранскі жандарскі штаб-афіцэр палкоўнік Рэйхарт у данясенні ў III аддзяленне ад 19 ліпеня 1861 г.: «У касцёле сабралася некалькі сот чалавек, а студэнты і іншыя маладыя людзі раздавалі ўсім увогуле прысутным свечкі; маліліся старанна з кленчаннем. Нябожчык Кудзіновіч быў чалавек вельмі звычайны, каб пакінуць па сабе такую памяць—па сутнасці ж паніхіда гэтая адносілася да Лелевеля, дарэчы аднайменнага з Кудзіновічам, так што ўсё здолелі зрабіць у патрэбнай форме, а ў заключэнне праспяваны быў вядомы (рэвалюцыйна-патрыятычны. — **Г. К.**) гімн».

Сто год прайшло з дня смерці Лелевеля. За гэты час многія з яго навуковых прац устарэлі, многія яго палажэнні здаюцца цяперашняму чытачу наіўнымі. Засталося галоўнае: у кожным радку Лелевеля б'ецца сэрца барацьбіта і працаўніка, вялікага друга працоўных усяго свету.

Г. КІСЯЛЁЎ.

СУСТРЭЛІСЯ БЫЛЫЯ ПАРТЫЗАНЫ...

Фонды Беларускага дзяржаўнага музея Вялікай Айчыннай вайны з кожным годам папаўняюцца новымі матэрыяламі аб гераізме і мужнасці савецкіх людзей у барацьбе з фашызмам. Гэтыя матэрыялы перадаюць музею дзяржаўныя ўстановы, архівы, былыя воіны і ўдзельнікі партызанскага руху. Але бывае і так, што навуковым супрацоўнікам становіцца вядомы нейкі факт ці прозвішча. І пачынаюцца доўгія пошукі былога воіна, на якія прыходзіцца затраціць месяц — два, а то і цэлыя гады. Так напрыклад, здарылася з дакументамі аднаго не зусім звычайнага партызанскага атрада, які меў назву агітацыйнага, імя М. Горкага. Усе партызаны гэтага атрада былі самадзейныя артысты. Яны не толькі грамілі ворага, але і неслі людзям неўміручую савецкую песню. Цяпер, калі знойдзены архівы і ўстаноўлена сувязь з многімі былымі партызанамі, стала вядома гісторыя атрада і далейшы лёс воінаў...

* * *

Партызанскі атрад увайшоў у вёску. Можа, гадзіну-дзве назад тут быў вораг. На пыльнай дарозе яшчэ відаць былі сляды цяжкіх каваных ботаў. Жыхары хаваліся па хатах, але, пачуўшы сваю родную мову, яны выходзілі на вуліцу.

Партызаны гутарылі з сялянамі.

— Ці жывыя ўсе?

— Ці ведаюць навіны з фронта?

Цяжка ўздыхалі сяляне. Ну, як адкажаш на пытанні, калі ў Вілейцы, у Астраўцы, у Крывічах — вакол на сто, на дзвесце кіламетраў стаяць фашысцкія гарнізоны, калі амаль кожны дзень, нібы шалёныя, налятаюць у вёску захопнікі.

— А канцэрт хочаце паслухаць?—пытаецца камісар атрада Аляксандр Нікалаеў.

— Вы жартуеце... —горка ўсміхаючыся, адказвае жанчына.

— Не жартую.

— Немцы ж пад бокам.

— От і добра, няхай і яны паслухаюць.

Але ж Нікалаеў не жартаваў. Ён далажыў камандзіру атрада Фёдару Ягадзінскаму, і той загадаў выставіць на ўскраінах вёскі баявыя заслоны. Частка партызан залегла ў хмызняку, у бярозавым гаі, каля дарогі, другая частка пачала рыхтавацца да канцэрта. Так, да сапраўднага канцэрта.

Пакуль наладжвалі балалайкі і гітары, пакуль, схаваўшыся за хлявамі, спевакі прабавалі галасы, — камісар расказаў пра падзеі на фронце.

А потым людзі слухалі песні. Звычайныя савецкія песні пра Радзіму, пра яе палі і рэкі. Але з якой незвычайнай сілай гучалі яны ў гэтай своеасаблівай абстаноўцы. І не раз бачылі спевакі, як жанчыны выціралі хусцінкай вочы, не саромеючыся нечаканай слязы.

Усё было як на сапраўдным канцэрце. Выступалі салісты, чытальнікі, танцоры. Пасля рускіх песень выконваліся беларускія, потым украінскія. Потым чыталі вершы Янкі Купалы. Як набат гучалі радкі «Партызаны, партызаны, беларускія сыны...» А на змену ім санінструктар Эма Громава чытае вершы Сіманава.

І зноў гучыць лірычная песня ў выкананні салісткі партызанкі Зоі Пярвушынай. За ёю выходзіў на «сцэну», не, не выходзіў, а вылятаў Рыгор Ламсадзе. Усё сваё майстэрства, увесь запал маладога сэрца ён укладаў у лезгінку.

Самым маладым танцорам у атрадзе быў дванаццацігадовы Коля Валасевіч. Бацька і маці хлопчыка загінулі ў першыя дні вайны. Коля трапіў у атрад. Неўзабаве Валасевіч стаў не толькі актыўным удзельнікам канцэртаў, але і ўдзельнікам суровых баёў, якіх хапала ў партызанскім жыцці...

Закончан канцэрт, і людзі разыходзяцца па хатах. А партызаныляснымі сцежкамі, глухімі дарогамі, праз хмызнякі і балоты крочаць у другую вёску.

Пасля вайны раз'ехаліся былыя партызаны па родных вёсках і гарадах. Зоя Пярвушына накіравалася ў Данбас, Ламсадзе — у Грузію, Міхась Гняздзілаў—у Віцебск. Былы камісар атрада Аляксандр Нікалаеў не пакінуў адраса. Згубіўся след Колі Валасевіча. Скупыя партызанскія дакументы былі перададзены ў архіў. Сярод іх, на вялікі жаль, не было дзённіка, які вялі ў атрадзе.

Прайшло 16 год. Летась неяк выпадкова сустрэліся ў Маладзечна былы камандзір атрада Фёдар Ягадзінскі, служачы Маладзечанскага хлебазавода, і камісар Аляксандр Нікалаеў — жыхар Львова. Абняліся моцна, па-партызанску, успомнілі тых, хто загінуў, і тых, хто жывы. Нікалаеў прыехаў на Нарач адпачываць са сваёй жонкай Эмай Громавай. Ён закончыў кансерваторыю ў Львове.

Ягадзінскі і Нікалаеў прайшліся па месцах былых баёў і паходаў, аб многім пагаварылі. Вырашылі, што Нікалаеў застанецца працаваць у Беларусі. Вырашылі знайсці былых воінаў і падтрымліваць з імі сувязь.

Праз некаторы час знайшоўся «сын атрада» Коля Валасевіч. Ён працуе цяпер на Мінскім аўтазаводзе. На сцэне Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы ўбачылі былога камсорга атрада, артыстку, цяпер рэжысёра Мінскай студыі тэлебачання Леакадзію Чыжэўскую. З грузінскага сяла Сурамі даслаў ліст Рыгор Ламсадзе. Аляксандр Нікалаеў працуе загадчыкам навучальнай часткі Мінскага музычнага вучылішча.

Знайшоўся дзённік атрада. Перагортваем пажоўклыя ад часу старонкі, спісаныя алоўкам. Кароткія запісы: «3. I. 44 г. Вёска Слабада. Праведзен канцэрт. Прысутнічала 180 чалавек цывільнага насельніцтва і партызан». «4. I. 44 г. Вёска Гітовічы. Адбыўся канцэрт». «7.1.44 г. Вёска Ляды. Праведзен даклад аб 25-й гадавіне БССР і канцэрт». «12.II. 44г. Лагер літоўскіх партызан. Праведзен канцэрт для партызан літоўскай брыгады. Прысутнічала 400 чалавек». «19 і 20.VI. 44 г. Агітатрад удзельнічаў у рэйкавай вайне на чыгунцы Смаргонь—Солы. Група ў 17 чалавек узарвала 80 рэек. Баявое заданне выканана». Затым чытаем запісы з вёсак Каліна ўка, Рубдзевічы, Заазер'е, Ліскі...

Вось яшчэ цікавыя дакументы: справаздача аб рабоце агітатрада, праект арганізацыі партызанскага ансамбля, загады. Чытаем: «Партызанскі ансамбль Вілейскай вобласці павінен складацца з лепшых партызан, якія вызначыліся ў баях і праявілі мужнасць у барацьбе супраць нямецкіх акупантаў». З цікавасцю даведваемся аб рэпертуары. Тут песні «Беларуская партызанская», «Песня аб Радзіме», «У зямлянцы», танцы «Лявоніха», «Крыжачок», «Рускі танец», «Украінскі гапак», «Лезгінка». У адным з загадаў камандавання злучэння прапануецца перадаць атраду акардэон, баян і гітару...

Так жылі і змагаліся народныя мсціўцы — беларускія партызаны, якія ў гады суровых выпрабаванняў былі верныя радзіме зброяй і песняй.

К. ІЛЬІН.

Падзеі. Факты. Навіны

△ Доўгі час калектыў Магілёўскага абласнога тэатра разам з маладым беларускім драматургам Паўлам Дабравольскім працаваў над яго п'есай «Вартыя шчасця». На лёсе адной сям'і ў гэтай п'есе паказаны высокі патрыятызм савецкіх людзей, гераічныя справы беларускіх партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны.

І вось цяпер першая п'еса маладога драматурга ўбачыла святло рампы. Пастаноўка ажыццёўлена рэжысёрам А. Раеўскім, мастацкае афармленне М. Волахава. У спектаклі ўдзельнічаюць артысты: Н. Фядзяева, С. Яворскі, Н. Фаворская, А. Лагашоў, В. Суднікава, М. Казінін і інш.

△ У Тураўскім раённым Доме культуры адбыўся вечар, арганізаваны раённай бібліятэкай на тэму «Нам адкрываць светы далёкія». Член савета раённай бібліятэкі дырэктар тураўскай сярэдняй школы № 1 Н. Е. Шульга, настаўніца фізікі гэтай школы М. І. Чыкіда і біёлаг Е. В. Ляйко расказалі аб тым, як быў падрыхтаваны і зроблены беспрыкладны палёт на касмічным караблі «Усход».

Вечар закончыўся выступленнем мастацкай самадзейнасці школы. Былі выкананы песні і вершы, прысвечаныя гераічнаму подзвігу Юрыя Гагарына.

△ Для культурнага абслугоўвання цалінных зямель Сібіры выехала канцэртная брыгада беларускіх артыстаў. У калгасах і саўгасах, у раённых дамах культуры, на палявых станах Новасібірскай вобласці выступяць заслужаны артыст БССР Б. Кудраўцаў, спевакі Т. Лук'янава, В. Гур'еў, А. Ражкіна, В. Александровіч, баяніст В. Болатаў, выканаўцы жартоўных сцэнак і інтэрмедый В. Міхеда і М. Гільдзінец і іншыя.

Беларускія артысты будуць выступаць на цаліне на працягу чэрвеня.

△ Пры Магілёўскім Доме народнай творчасці адкрыты першыя ў вобласці пастаянна дзеючыя пяцімесячныя курсы па падрыхтоўцы грамадскіх інструктараў і кіраўнікоў харэаграфічных гурткоў калгасаў і саўгасаў. Заняткі пачалі 35 сельскіх дзяўчат. Яны вывучаюць гісторыю і майстэрства танца, масавыя гульні, атрымліваюць веды па музычнаму суправаджэнню.

Для чытання лекцый і правядзення практычных заняткаў прыцягнуты майстры харэаграфіі з Беларускага народнага ансамбля песні і танца, а таксама акцёры абласнога тэатра.

У бліжэйшы час у абласным цэнтры пачнуць працаваць курсы па падрыхтоўцы сельскіх рэжысёраў-пастаноўшчыкаў і кіраўнікоў харавых калектываў.

НА ЭКРАНАХ У ЧЭРВЕНІ

...Напаўразбураныя будынкі з чорнымі праёмамі вокнаў, загарожа з дроту, бетонныя доты — так выглядала адна з вуліц Ленінграда зімою 1960 года. Зноў, як два дзесяцігоддзі назад, чуліся выбухі на ўскраінах горада Леніна. Суровая, страшная зіма 1941 — 42 гадоў вярнулася сюды... па жаданню кінематаграфістаў. Ішлі здымкі двухсерыйнага фільма «Балтыйскае неба» паводле рамана М. Чукоўскага.

Раман, добра знаёмы савецкім чытачам, апавядае пра гераічную абарону Ленінграда ў дні Вялікай Айчыннай вайны.

Цяпер фільм «Балтыйскае неба», створаны рэжысёрам В. Венгеравым на кінастудыі «Ленфільм», выходзіць на экраны рэспублікі.

З цікавасцю будзе сустрэта гледачамі кінакамедыя «Паласаты рэйс» («Ленфільм»).

— Задума фільма, — расказвае рэжысёр - пастаноўшчык В. Фецін, — узнікла ў маладога ленінградскага пісьменніка Віктара Канецкага некалькі год назад. Дрэсіроўшчыкі паставілі перад ім умову: тыгры не павінны дзейнічаць ужо ў абыгранай на экране абстаноўцы — у цырку («Утаймавальніца тыграў»), у тайзе («Небяспечныя сцежкі», «Тыгралловы»). Канецкі быў некалькі год матросам і вядомы як марскі апавядальнік. Жыццёвы вопыт падказаў яму месца дзеяння — карабель.

У фільме «Паласаты рэйс» гледачы сустрэнуцца з вядомай дрэсіроўшчыцай тыграў Маргарытай Назаравай.

«Тваё шчасце» — новая работа ў кіно рэжысёра Ады Нерэтніек, якая раней стварыла на Рыжскай кінастудыі фільмы «Рыта» і «Чужая ў пасёлку».

У аснове новага фільма А. Нерэтніек — гісторыя жанчыны, якая знайшла сапраўднае шчасце ў служэнні людзям.

Выканаўца ролі Вэлты Розэ ў фільме «Тваё шчасце» — латвійская актрыса Дзідра Рытэнберг заваявала вялікую папулярнасць у гледачоў. На Міжнародным кінафестывалі ў Венецыі ў 1957 годзе ёй прысуджан кубак за лепшае выкананне жаночай ролі ў кінакарціне «Мальва».

Новы армянскі фільм «Народжаныя жыць» — апавяданне пра лёс двух армянскіх дзяцей, якія прайшлі праз жахі фашысцкай акупацыі. Але ў яшчэ большай ступені гэта — апавяданне пра гераізм, пра стойкасць савецкіх людзей, якія, нягледзячы на самыя цяжкія выпрабаванні, здолелі захаваць у сабе чалавечыя якасці.

У галоўнай ролі кінакарціны «На парозе жыцця» вытворчасці кінастудыі «Грузіяфільм» гледачы зноў убачаць Лейлу Абашыдзе, знаёмую ім па фільмах «Страказа», «Яны спусціліся з гор», «Наш двор», «Майя з Цхнеці». Лейла Абашыдзе іграе Мзію—васемнаццацігадовую дзяўчыну, якая трапляе пад уплыў сваёй маці-мяшчанкі. Аднак Мзія знаходзіць у сабе сілы парваць з нікчэмным жыццём.

У часопісе «Искусство кино» быў апублікаваны сцэнарый Б. Мятальнікава «Алёшкава каханне». У чэрвені гледачы ўбачаць шырокаэкранную кінааповесць, пастаўленую па гэтаму сцэнарыю рэжысёрамі С. Туманавым і Г. Шчукіным на кінастудыі «Масфільм».

Вось што расказвае пра сваю новую ролю ў гэтым фільме акцёр Леанід Быкаў: «Майго Алёшку многія папракалі ў тым, што ён — нешта накшталт сучаснага варыянта князя Мышкіна. Гэта зусім не так. Сын простага рабочага, Алёшка — інтэлігентны ў лепшым сэнсе гэтага слова. Ён інтэлігентны па культуры думак і пачуццяў. Сваімі душэўнымі якасцямі ён уплывае на акружаючых. Алёшка нібы гаворыць усім нам: не прапусціце свайго шчасця, свайго сапраўднага кахання, якое вы можаце проста не заўважыць і страціць беззваротна...»

З зарубежных кінакарцін гледачы ўбачаць фільмы «Рэпетыцыя працягваецца» і «Вышэйшы прынцып» (Чэхаславакія), «Скандал з-за Басі» (Польшча), «Ракавая водмель» (Югаславія), «Там, дзе канчаецца асфальт» (Бразілія), «Храбрэц» (ЗША) і інш.

Шмат цікавага раскажуць гледачам новыя хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы «Мір дому твайму», «Я — рабочы», «Сібірскія напевы», «Фрэзероўшчык з Кіраўскага», «Людзі дасціпнай думкі», «Новае ў прамысловым будаўніцтве», «Хімія ў земляробстве» і інш.

Н. КУЗЬМІЦКАЯ.

На здымках — кадры з кінафільмаў «Дуэль» і «Алёшкава каханне».

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00233

Друкарня імя Сталіна.